

Избирательная комиссия муниципального образования Чурапчинский улус (район)

РЕШЕНИЕ №16

06 марта 2008 г.

с.Чурапчи

Об регистрации на должность главы муниципального образования "Чурапчинский улус (район)" Республики Саха (Якутия)

На основании п.3 ст.31 Закона РС (Я) "О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)" по итогам на муниципальных выборах на должность главы МО "Чурапчинский улус (район)" от 2 марта 2008 года избирательная комиссия муниципального образования "Чурапчинский улус (район)" решила:
1. Яковлева Семёна Илларионовича - 28.10.1967 г.р. зарегистрированного в кандидаты на должность главы МО "Чурапчинский улус (район)" от 21.01.2008 г. признать избранным на должность главы МО "Чурапчинский улус (район)".
2. Выдать Яковлеву С.И. удостоверение об избрании на должность главы муниципального образования "Чурапчинский улус (район)".
С.В.Тобохов, председатель ИКМО "Чурапчинский улус (район)".
Н.Н.Макарова, секретарь ИКМО "Чурапчинский улус (район)".

Нэһиликтэр	Быыбардааччы уопсай ахсаана	Инокентий Николаевич Аммосовка	Семён Иванович Никитингэ	Инокентий Николаевич Новгородовка	Сергей Сергеевич Черкашынга	Семён Илларионович Яковлевка
Алабар	403 (88,77%)	150 (39,70%)	12 (2,98%)	37 (9,18 %)	4 (0,99%)	188 (46,65%)
Бахсы	214 (94,27%)	151 (70,56%)	2 (0,93%)	7 (3,27%)	0 (0,00%)	54 (25,23%)
Болтоно	340 (95,77%)	143 (42,06%)	11 (3,24%)	14 (4,12%)	0 (0,00%)	171 (50,29%)
Кында	33 (97,06%)	14 (42,42%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	19 (57,58%)
Хатылы	412 (89,37%)	121 (29,37%)	14 (3,40%)	22 (5,34%)	2 (0,49%)	248 (60,19%)
Болугур	556 (90,85%)	103 (18,53%)	14 (2,52 %)	25 (4,50%)	1 (0,18%)	410 (73,74%)
Соловьев	273 (90,40%)	135 (49,45%)	17 (6,23%)	10 (3,66%)	0 (0,00%)	108 (39,56%)
Хажылах	44 (100%)	32 (72,73%)	2 (4,55%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	10 (22,73%)
Арыылаах	198 (89,19%)	92(46,46%)	14 (7,07%)	5 (2,53%)	2 (1,01%)	83 (41,92%)
Кытаанах	263 (92,28%)	144 (54,75%)	6 (2,28%)	34 (12,93%)	0 (0,00%)	77 (29,28%)
Мугудай	442 (84,67%)	313 (70,81%)	4 (0,90%)	7 (1,58%)	1 (0,23%)	116 (26,24%)
Тэлэй	227 (98,27%)	188 (82,82%)	0 (0,00%)	4 (1,76%)	0 (0,00%)	35 (15,42%)
Одлуун	591 (89,01%)	150 (25,38%)	20 (3,38%)	48 (8,12%)	2 (0,34%)	365(61,76%)
Үрэх-Күөрө	69 (100,00%)	14 (20,29%)	9 (13,04%)	2 (2,90%)	0 (0,00%)	43 (62,32%)
Уһун-Күөл	400 (91,95%)	233 (58,25%)	17 (4,25%)	36 (9,00%)	2 (0,50%)	111 (27,75%)
Улахан-Күөл	66 (98,51%)	44 (66,67%)	1 (1,52%)	2 (3,03%)	0 (0,00%)	19 (28,79%)
Түөйэ	74 (45,95%)	36 (48,65%)	0 (0,00%)	4 (5,41%)	0 (0,00%)	34 (45,95%)
Бэрэ	31 (96,88%)	17 (54,84%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	14 (45,16%)
Үрүг-Күөл	297 (87,87%)	186 (62,63%)	14 (4,71%)	13 (4,38%)	1 (0,34%)	83 (27,95%)
Уорда	37 (97,37%)	14 (37,84%)	0 (0,00%)	4 (10,81%)	0 (0,00%)	19 (51,35%)
Малдьахси	33 (89,19%)	24 (72,73%)	2 (6,06%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	7 (21,21%)
Халыыта, Гэ	623 (88,49%)	262 (42,05%)	21 (3,37%)	75 (12,04%)	2 (0,32%)	260 (41,73%)
Чахыр	289 (88,92%)	188 (65,05%)	18 (6,23%)	27 (9,34%)	2 (0,69%)	54 (18,69%)
Хайахсыт	344 (91,23%)	125 (36,34%)	22 (6,40%)	43 (12,50%)	2 (0,58%)	149 (43,31%)
Кыаа уокурук	638 (82,64%)	232(36,36%)	29 (4,55%)	63 (9,87%)	5 (0,78%)	305 (47,81%)
Куодалы	839(81,06%)	304 (36,23%)	41 (4,89%)	58 (6,91%)	5 (0,60%)	427 (50,89%)
Маарыкчаан	782 (81,20%)	288 (36,83%)	36 (4,60%)	57 (7,29%)	3 (0,38)	393 (50,26%)
Чараг	778 (82,59%)	244 (31,36%)	48 (6,17%)	79 (10,15%)	4 (0,51%)	396 (50,90%)
Новгородовскай	1062 (85,99%)	400 (37,66%)	35 (3,30%)	140 (13,18%)	5 (0,47%)	473 (44,54%)
Уопсай	10358 (87,31%)	4357 (42,06%)	409 (3,95%)	816 (7,88%)	43 (0,42%)	4671 (45,10%)

КУЛУН ТУТАР 2 КҮНҮНЭЭБИ БЫБАР ТҮМҮКТЭРЭ

Быыбардааччылар ахсаанара	Кыттыбыт киии ахсаана	Кыттыы бырыһыана	А.В.Богданов	В.В.Жиринговскай	Г.А.Зюганов	Д.А.Медведев
11,934	10,454	88,11%	156-1,49 %	397-3,80%	2,033-19,45%	7780-74,42%

СР ИЛ ТҮМЭН ДЕПУТАТТАРЫН БЫБАРА

Быыбардааччы ахсаана	Кыттыбыт киии ахсаана	Кыттыы бырыһыана	Единая Россия	Справедливая Россия	Аграрная партия России	КПРФ	ЛДПР
11,931	10,518	88,17%	4009-38,12%	1704-16,20%	3340-31,76%	1228-11,68%	146-1,39%

Быыбар түмүктэрэ

Чурапчы -Таатта 31 №-дээх биир мандааттаах быыбардьыр уокурук түмүктэрэ уокуруктаагы быыбардьыр хампыһыһа биллэрэринэн манньык буоллулар:

Барыта 19915 быыбардааччылаах 39 учаастактарынан быыбар барда.
Андреев Афанасий Имматулович 191 куолас.
Максимов Афанасий Николаевич 9194 куолас.
Федотов Александр Иванович 7867 куолас.
Нэһиликтэринэн ырыктатха куолас быыраһыта манньык буолла:

Нэһилик	Андреев А.И.	Максимов А.Н.	Федотов А.И.	Нэһилик	Андреев А.И.	Максимов А.Н.	Федотов А.И.
УИК№ 557 Хара Алдан	0	183	18	УИК№ 693 Хатылы	0	96	315
УИК№ 558 Булун	14	599	26	УИК№ 697 Арыылаах	2	39	152
УИК№ 559 Уолба	65	165	30	УИК№ 698 Кытаанах	0	71	191
УИК№ 560 Токтор	10	464	100	УИК№ 699 Мугудай	2	64	375
УИК№ 561 Дабдырэ	8	399	43	УИК№ 700 Тэлэй	1	20	199
УИК№ 562 Туора Күөл	4	282	80	УИК№ 703 Уһун Күөл	1	78	319
УИК№ 563 Воробул (Победа)	4	403	79	УИК№ 704 Улахан Күөл	0	9	58
УИК№ 564 Чоруксөх	10	596	66	УИК№ 705 Түөйэ	1	26	46
УИК№ 565 Кылы	0	358	64	УИК№ 706 Бэрэ	0	2	29
УИК№ 566 Даайа Аммата	1	94	16	УИК№ 707 Хадаар	1	18	279
УИК№ 567 Чыгылаах	5	398	35	УИК№ 708 Уорда	0	4	33
УИК№ 568 Харбаллаах	4	515	73	УИК№ 709 Малдьахси	0	3	30
УИК№ 569 Чымыаайы	3	249	63	УИК№ 710 Холтоор	1	143	469
УИК№ 570 Ытык Күөл	8	989	111	УИК№ 712 Хаяхсыт	1	83	259
УИК№ 571 Таттинский	11	935	143	УИК№ 713 Центральный	1	126	508
УИК№ 572 Улахан Сайылык	10	914	114	УИК№ 714 Куодалы	5	139	693
УИК№ 689 Алабар	2	78	324	УИК№ 715 Маарыкчаан	2	143	630
УИК№ 690 Бахсы	3	50	162	УИК№ 716 Чараг	1	148	629
УИК№ 691 Болтоно	5	64	269	УИК№ 717 Новгородовскай	5	233	818
УИК№ 692 Кында	0	14	19	Барыта	191	9194	7867

2008 – Дүйнэ кэргэн сыла

"ИЙЭ АЛБАН ААТЫН ЭСТАФЕТАТА" МЫНДАБААЙЫГА

Дынэ кэргэн сыла савадаммытынан "Ийэ албан аатын эстафетата" Болугур нэбилдэгэр олунуу 15 күнүгэр таарыйан ааста. Улууэка дынэ кэргэни кытта үлэ специа-
лиһа Мария Тимофеевна Ноговицына салалталаах, 14 кийилээх десант нэбилдэккитигэр
биир көдүүстээх, үтүө күнү күлүмнэгэр ааста.

Күн устата араас өргүлгүч үлз башталыны. Ол курдук, олох-дөңгөс үлзү маңагыттан тогурук оотул тула түмөн көзү кыргыттын буолла. Саастарын ситэ илүү оворлор реабилитациянай кинизериттен Г.М.Аммосова калэн, элбэх өрлөхсө ылла-ры дымзырлосон кэрийэн, туох-ханык ололорлорун үөрттэ, каадалааны билистэ. Удуус пенсиялаатыттан С.П.Кулунча

кырдыгастарды, дахтар сойлотон бөрөстөстөлү ий-
керттин көрүстө. Оро психолога А.И.Яковлева окуучулар,
уфубаанга салдан ордордуун бөксөдөлөстө, субален-
амалаан барда. Бтык кырдыгас А.Дорофеев - Чабдик
дыгетто чөгизн турук кисталеннэрин арайда. Маны
тагынан наркولو-быраас.фотограф, пареммахер үлэлэ-
этэ, улусу кийн аптеката эми-томп арааһына ардын атыла-
лаан дьон-сэргэ махталын ыла. "Ай" студия салайаачыта
Т.Вушкова килэн Мышдарайы уус тарбахтаахтарын
нөрөн урдуктук сыналган барда.

Бу хүн нэлэйдэлхитгилэр өлөрүн буюлбетах, килг бьаастаах тэрилтинэ. Ураты талааннаах дьомут агалгэ арвас айылыыллара фойены тобус-тохору тилары тар-дллан көрдөрүлүнэ ВДНикомеа кыл салгышхлор, СС Кузымин тигир, мас олохуктара, АСКузымин көрүөктан изэро сэмэхтэрэ, ЕГДнодородо ийин буюлгэ, оһуор-малдар оһуруота, ОН Сатыбалдиева танас кыра-даһынын аттаһыта, ЕАКежурова солунгиллалара, тигилтэ, үөрхөсчөхлэрин үлэтэ, АНПетрова айылы кыты-рылгылалан толкүйдлан оһорбүт сэрбөһө, сухоһөөт

Конкурентар дүнэ нээсэттэрэ

иңирек элге эйерсе
эбээ. Ылалыгк ий-
тэ 2000 сыллаахха
"Педагогический эн-
циклопедия" баста-
ны туомугар кыл-
рилдыбитэ, бука-
тын эдэркээн сыл-
дан, үүнэр кэлүмкэи ий-
тэге туйгун үлэти
идиэн "Бочуог ама-
а" орден кавалерын а-
тын ыдыта. Николай Антонович 40 ууһукустаах үһүн сыл-
устата атын-эртиэн эйгэтигэр үтүө суобастаахтык үлэ-
эбит потребительскай кооперация туйгуна, хас да
үбүлүөйүмү мэтээлэр кавалердара, 50 сыл астаах
коммунистическай партия чилиэнэ Николай Антонович
былыт да олох оркулар үһүстөр сыллар бөрү ийи-
бэттэнар ытык кырдыагыт: Бөрү да муннары, общес-
твеннай дыһалы көтүтүт, хайаан
да тыл-өс этэр, араас боһуруос-
тарга өспөөхтүк туруорсар, сүб-
дир-амаллар. Анжия Баасты-
на көргөнэ Николай Антоновичы
күннү бөлүмүтүнэн эйерсе, сайа-
жыйылаарын, дон кыһалаттын
өйдүүрүн, барыларгар көмөлө-
бэралаарын үрдүктүк сыналаан,
тоһорлоон көрсүр. Кырдыа-
ж ай-
тырар сылларын орус сөбүлүүр
Бөлүтүн да туһактыар, бөлүм-
үр ийи-
рөк.

Кокуровтар туорт орну күн сирин көрдөрөн, жогон, үрөттөткөн ыял, дым отордулар. Улахан уул Василий Николаевич үрдүк үрөктөө физкультура учуутала, бейотин холокостордун, окууларга бейот үрөктөөт догоруун Сусанна Васильевна, математика учууталын, көргөн ылан жакын догдуларыгар Азема орто окуулатыгар үлөткөткөр. Үс ортооттор. Улаханнара Ася пединституту бүткөрүн дьонун тууларын хатаран, бөлкөр учууталын сымдыар. Уоллара Андрей геолог идэткөр үрөктөр. Кыра кыыстары Леба XI кылааска үрөктөр, бейот улусу "Сыл бастын үрөктөөткөрүн" ахсаанымгар көткөрөн, дьонун үрөткө. Ытык ыял жакын орто Анна Николаевна үрдүк үрөктөөт, экономист-бухгалтер идөткөт, Дьокучкайга ыял буолан олоорор. Эмнэ үс өрө күндү ийэткө. Уһус кыыс Надежда Николаевна олоктөөт "Ымын" уһууаанга үрдүк категориялаах ийэткөткөн үлөткөр. Туорт өрлөкх Кыыстары Наташа финансовый экономический институту бүткөрөн, ыял буолан үлөткөн сымдыар. Аппенел Васильевичаах кыра уоллара Николай Николаевич эмнэ үрдүк үрөкх кыбатын бүткөрөн, билитин Угмөннестерствотыгар отдел начальнигын солбууааччытынан хотуулаахтык үлөткөн сымдыар.

Кыргыздар ыял 80 жылдык убаулуйларистар "Семей-ная доблесть" деси республика ботуоттаах аныгынан, мэтээлериинэн наараадаламамыттара. Кинилер бу кун 13 сизин, 3 хос сизин тагылтаах абалар, эналар аатаран, бар дьоннорутар, уунар куттуктар суболин-амалыы "Кожу-ровтар дуо?" дэтэр суучу дьыа кэргэн аатын ылан олорол-лоп.

Анны зүлхөх ордлоох эдэр малдарбылтыг ар бадныг-
ыарыг. Билсэн, Добов, Егоровна уйна Андрей Андрее-
вич Ильинээр, 8 сыры-сылыатаары эмдэж-эмдэж кыра-
чааннар улахан, иллэх дмэж кэргэн буулан, тигизэн-
тангылаан олооролор. Любалах Ойдерей 1993 сыллаахха
"Мындааары" соххожа сүөһү зыппыттар бирэ улаан
сүлдьэн билсэн, харастарынан хайраһан, сүрөхтэри-
нан сөбүлөһөн ыал буолбуттара Онтон ыла Ильинээр Ан-
дрей, Алена, Саша, Егорка, Маша, Арсен, Алена, Вера
дмэж күнүгэ көрбүт күндү чыааххастарын улаатыннарар
сыллаахх күлүгүтэ түбүгүрөөлөр. Улахан уоллара VII кы-
лааска үөрэнэр, кыралары байра-сүөгү мөкк састаах кып-

көптөгөн чогултуу көрүт кылычан Түөрт улаханнара үөрөмзө. Бары бир тан үчүтэй үөрөхтөөктөр. Садаа быдыранын "Сыл бастынг үөрөнзөчтө" буолан дьонун үөрдүбүтэ, "Амма өрүс балыктара" диги научнай дакыла атынан С.А.Ноппродов аардыларбар кыттан улууска 2-с миисталык Быйыл Ёлорка "Дьодан - эмтөөх үүнээйи" диги дакылат суруян оокуола итинэн ыстыдлар "Саара саас аардыларыгар" ситиһишээхтик кытаана. Андрей А.А.Картузов технигеский куруһуоктар дьарыктанар 2006 сыллааха республиканский научно-технигеский айар үлэ конкурсугар кыттан, конструкторынан иккис миистан ылан кыбигытара. 2006-2007 сс. үөрөх дьылын түмүтүнэн педагогический үлэ ветерана, П.А.Ойуу-нускай биримэйдэ дауреката, улуус Бочуоттаах гражданина И.М.Павлов Грана Илчинээр улахан хоһоларыгар Андрейга анаамыта. Кырачааныларын ийилтөөх ара дьыар олорон көрүлөр. Ол оруну дьыг сахалыла, төрөптүттөн тэбиинтээк көрүү-истиги буоллара. Арааах ийэ оруну бору-бун көтөдөр дьыри дьыара олорон бэйэ илгиттиина, олохо-ууйуктаах буолар диги санналаахтар. Кырдык дагына, бэйэс төрөбүттөр бэйэ-бэйэлэрин көрсөллөр, көмөлөсүлүлэр биит.

Төрөлшүтүгүр кыра эрдхтэригтэн үлэнигээ, тулуурдаах, дулуурдаах буола үөрэтэллэрэ норуоттут педагогскага буолуоҕа. Чуоллаан улахан уол хайа да үлэттэн толлубут, бырааттарын, балыстарын кинээккэр үчүтүйдүк көрөр-истэр, дьисэр көмөлөһөр эбит. Улааттар муусмас үлэттэр номнуо кэмэ дьонго буолан эрэллэр. Вайэлара көрөр-истэр кулашарынан от-мас тизбэлэр. Кэтэх хаһаайстваларыгар ынах сүөһү, сибииння, куурусса көрөллөр.

Сайын айны бари баянра сайнылхастарыгар тахсан отгууллар, сир астыллар, дуоһуйа сыһааналлар. Саамай оёбулүүр, үлүһүөр дьарыытара - күүсүтүн, сөстөрөөһүн, оон батыһаһаһын Сылыкта сайын Азия эбэр өлүрүн батыһастарга күрөхтэнэллэр. Вейс булдуун таһаараат, тутта сибээһийдүн астаан сиүртэн ордук түүх баар буолуой! Аралара ушаттарын тэбис-тэбигэ батыһаһаһара сылдьан күөбөхтэһэрэ, күстүүрэ, тыа олоһун араас мындырыгар үһүйэр, үөсөөр.

Эдэр ыллаарата Андрей Андреевич динэ кэргэн туһунар
тутааһа, дурдата-хааххата. Өр кэмнэ туһуута, совхозка

Ильинский и Ильинский.

сүүхү көрүүгүтэр үлээзэбит. Билигин дарьны "Мил-
давайы" ТХПК төхүү үлэһитэ, итээнэ "Туорахчаан
уһууаан бастагаччэтара. Ыллыһа Любова Егоровна ос-
куоланы бүтэрээт кэргэн талхан орлорун илэр-үөрэтэр
монсүрүгүтэр сылдыар. Элбэх өрө иһэтэ буолар сын-
дааһыһаах түбүгүн таба сыналлаан, республикабыт
Президең В.А.Штыров 2005 сыллаахха элэр иһэр "Ма-
теринская слава" үрдүк ааты иһэрбита. Люба оссо оскуо-
лаа сылдан Дириһтэ орну ууттан быһаан "Спасение
утопающих" дээн наараадалааһыта кили хоруун санаа-
лааһын туоһулуур. Билигин кырыһымак, уустук олорху
элбэх ордонугу эми түһүһүн хоруун санаа, дин санаа был-

Былларынын саас Тыва хаһаайыстыбатын министрствотын тутууга холбоһуктаах директорита (Объединенная дирекция строительства Министерства сельского хозяйства) албох орлоох ыал кыһалгытын таба өйдөнү, дың тутталарыгар кредит анаан көмөлөшүт. Ошон бөлүмнөтө Ил-көсөр сотуру көмөккө анытпалы түтөсөй көнү, саңа дыңыр көнүзөри сыдыбаллар. Ошон кредит ыларга көмөлөшүт тың хаһаайыстыбатын министрствотыгар, туттаах тиритилериз, олохтоох дьаһалтага махталлара мунура евох.

Ити курдук: Мындаргаайыга өссө да үтүс ураты ыттар-
риңиңиңиң дыйынгаах, бөө туруктаах албох ыттың-маа-
ны ыал үөрөң-көтөн дың кэргөн сыйын көрсөт.

Александра ВАСИЛЬЕВА,
Министр культуры

Герой иже Е.А.Константина

"Дым көрсэн гербөтэ" курактэһитин кыайылыахтара Альбина Егоровна, Константин Константинович Гермогеновтар үлэлэрин көрдөрөн, көрсөн дым бэйирэбиллэ ылыахтарын ылышлар. "Амьа куо" оҕуода үөрэнэччилэрин ансамблыа дьоро күнү кэрэктэтэ.

Баллэ кун киэһэ
оттутар нэһилиэкпит
ытык кырдыары ыалла-
рын Афанасий Филиппо-
вич, Евдокия Трофимовна
Ядровскихтар, Ани-
сия Васильевна, Николай
Антонович Коскуровтар,
Харитина Ивановна, Ми-
хаил Михайлович Дыч-
ковскихтар чыгыстата
биэт. Герой кун-күбэй ийэ-
лэригиз Е.Д.Кононованы,
Е.К.Петрованы, Х.И.Дыч-
ковскааны, иһин албах
орлоох ыалбыт - Людми-
ла Егоровна, Андрей Андреевич Ильинэр уонна Нико-
лай Егорович, Дария Константиновна Захаровтар ис-
сүрэхпиттэн эбэрдэлэтибэт. Түмүккэ улуус дьаһалта-
та уонна нэһилиэк дьаһалтата дьинэ көргөн сылын биирэ
субулһан ыаларга субулһэр түһөржистир.

Герой миз Е.К.Петрова

Хайа баярар нэнхлнх ытык малларынан, үтү дөөннорунан азтыран-сурадыран олордоо чакты. Динь изргэн общество тулхад-ыбат тутарга буоларын бүтүн алах толору туоһулаата ди саньыбын. Ойон дөйдүн дөдөнү түһүлүн сөһөргүн түһүү.

Миньдабайяллар үгүс ыстыктанар, кырдыздар сик аяллардаахпыт. Олортон бирдэстөрүн Анисия Васьильевна, Николэй Антонович Кокуронтар тустарынан көпөнөхтөн барарбыт. Николэй Антонович, Анисия Васьильевна 1957 сылатырдах ыйын 8 күнүгөр Амма оробуонугар сэлэксалдан олукторун холбообуттара. Күннүлөр байыл оробуона букут, бейгэ ыал буолан, буруу таһааран олорбуттара деп курдук 50 сылын бөлөхтөхтөр. Анисия Васьильевна педагогическай үлэ ветерана, 30-ча сыл утуутал, дөстөхчө сындаах үлэтин этинэн-хамынан билбөт

Сарсыярда үлэбэр "Сага олох" хаһыат редакциятыгар баран иһэн утары бэрт эрчимнээхтик хааман, үөрэн-көтөн сэргэһэн иһэр кэргэниин дьону утары көрсөбүн. Бу биһиги улууспут киэн туттар эмчиттэрэ-быраастар Надежда Николаевна уонна Григорий Эдуардович Кузьминнар. Бүгүнтү Аан дойду дьахталларын күнүн бырааһынныгынан ис сүрэхтэн эбэрдэлээн туран Надежда Николаевна-ын кэпсэтиибин бачээттэтэбин.

— Салгыы үлэ хайдах баран испитэй?

— Чурапчыга 7 сыл үлэлээн баран Покровскайга көспүлүт. Итиннэ эмиз хирурунан үлэлэбипит. Бу куорат балыһата улаханнан, куйката элбэһинэн үлэтэ элбэх этэ, хааччылыгыта да үчүтэйэ 1989 сылга дьэри үлэлэбипит. Элбэххэ үөрэммитим, уопутур-бутум. Кэргэним Григорий Эдуардович дойдутугар тардыһыта улаханнан

эрбигитигэр, манча кэлэн олохсуйан үлэлиир да кэммитигэр ийэм Вера Николаевна Корнилова улахан көмө буолбута. Биһиги иккиэн идэбит көрдөбүлүнэн үлэбигитигэр эрдэ барабыт, хойут кэлэбит. Онуоха дьэжэ-уоту киһи көрөрө, аһы астыһа, оҕолорбутун буюбайдахха. Кэргэним төрөппүттэрэ, аймактара бары өттүнэн көмөлөрө улахан. 1994 сыллаахха чааһынай дьыа туттан киирбипит. Дьон сизэринэн оҕуруот

сирдэхпит, теплицалардаахпыт. Ил-лэн кэмэр быстах иһи истэһэччиппин.

Иккээн биэр идэлээх, интэриэстээх буоламмыт үлэлиирбигитигэр чэпчэки, Соророр араас ыарахан да түбэлтэлэр буоллактарына бэйэ-бэйэбитин ойонсубут, көмө-тирэх буолабыт. 2 кыыс, биэр уол оҕолохпут. Улахан кыысыт Александрэ Буриашона "Ил Түмэн" хаһыакка үлэлиир, кэргэни-

ҮТҮӨРБҮТ ДЬОН ЭЙЭБЭС МИЧЭЭРДЭРЭ, МАХТАММЫТ КӨРҮҮЛЭРЭ ҮРДҮККЭ КЫНАТТЫЫР

Саха Республикатын доруобуйа харыстабылыгар туйгуна Надежда Николаевна-ын сөһүргөһүбигитигэр киһи үксүн биһигэ үлэлэбипт дьонун, үлэлэи сылдьар коллективын туһунан кэпсэтэ, бэйэтин туһунан ыйыталаһыа да быһыта-орута, арайах тыһынан эппиттэтэ. Ону үлэһит киһи сэмэй, биллэ-көстө сатаабат үтүө холобурун быһыы-тынан сыаналаатым.

— Ханныа төрөөбүккүн, дьонун-сэргэ туһунан биллэһинэр эрэ.

— Мин Олүөхүмэ оройуонун Кыыл-лаах Арыалтыгар Корниловтар дьыа-кэргэтигэр төрөөбүтүм. 3 биһигэ төрөөбүлүт. Токо нэһилиигин Чаара орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрибипит. Үчүгэйдик үөрэнэн үрүн көмүс мэтээлинэн наараадаланар чыска тиксибитим. Оскуолаҕа үөрөнөр кэммиттэн медиктэр үлэлэрин кэрэхсир, кэнилэр убаастыыр этим. Медик үөрэбэр киир-рэгэ эрдэттэн биэ быһаарыны-лаабым.

— Студеннаабыт сылларгар хайдах үөрэммитиккин? Хирург идэтин талларгар ханнык бириччинэлэр төрүөт буолбуттарай?

— Орто үөрэх бүтэһэт тутта СГУ-га туттарсан конкурсу аһан медицинскэй факультетка үөрэнэ киирбипит. Итиннэ 6 сыл үөрэнэн 1975 сыллаахха бүтэ-рэт, биэр сыл интернатураны баран хирург-врач идэтин ылбытым. Эмчит буолааччылар үөрэхтэрин сүрүн ура-тыта теорияны таһынан элбэхтэ практиканы барыһыла буолар. Биһиги куорат араас балыһаларыгар уопуттаах быраастар салалталарынан практика-ны барбыһыт. 2 группанан 30-ча студент баара. 5 сыл бары биһигэ үөрэнэн баран 6-с курск дьыһыах ылаахтаах идэлэрибитинэн арахан үөрэммитит. Хирург идэтин таларбар бу идэ эппит-тинэстэрип, олус уустугун, хорсун са-нааны, быһаарыһылаах буолууну эрий-рин, үлэн түмүгэ көстүмүөлээх буолу-утун ордорбутум. Студенныыр сыллар-бар төһө кыалларынан общественнай олоххо кытта сатыыр этим. Медицин-скэй факультет үтүкүлүттэрин ансам-блын чылыһа этим.

— Үлэһин хаа сыллаахха, хайдах саадылаабыккынай?

— Үрдүк үөрэҕи бүтэрэн 1976 сыл күһүнүгэр Чурапчыга аһанан үлэтин кэлбипит. Оччолорго хирургия билигин инфекционной балыһа дьыһы-гар баара. Бастаан үлэлиирбэр оҕордох этим. Үрдүк байыт дьыа буолан тым-ныы сорус этэ. Ол эрэри операционнай заллаах, автоклавнайдаах буолан үлэ-лииргэ оччотооҕу кэм сириттэн усулуо-буу баара. Сага үлэлээн эрэр буолам-ман, уопутум да суоһунан ыарыһата быһыһыһыһыт. Хата операционнай тэстэрэм Любовь Лукинична Дьяконо-ва бу үлэбэр өр үлэлэбипт, биллэһээх бу-олан абыраабыта. 3 ый үлэлэбипит эинэ Үөһээ Бүлүүтүнэн 10-ча сыл үлэ-эбипт уопуттаах хирург Григорий Ни-колович Алексеев кэлбитэ. Киһилин ийр-гэ үлэлээн, араас операциялары торсон улам санаам бигэргээн, бэйэбэр элим улаатан испитэ. Үтүөрбүт дьон эр-эс мичээрдэрэ, махтаммыт үрдүккэ күүсүр күүс уктута.

Чурапчыбытыгар төһөн кэлбипит.

Оройуонмутугар мин үлэлиир кэм-мэр элбэх хирург үлэлээтэ Григорий Никонович Алексеев кэнниттэн Вале-рий Васильевич Гуляев, Бекен Толче-нович Нурсапаров, Николай Егорович Торговкин, Александр Иннокентьевич Коркин, Федор Михайлович Сидоров, Семен Дмитриевич Попов үлэлэбиптэ-ра. Соророр биэр кэмгэ, соророр утуу-субуу үлэлэбипт буоланнар хаһа сыла үлэлэбиптэрин чуолкай өйдөөбүтүм. Бары даһаны биллэһээх, дьон-сэргэ махталын ылбыт хирурдар.

Бизэ сыл устата Ныдылыгэ ба-лыһаланан олоһуһупт. Таас дьыа бу-олан усулуобуйа түлөбүтэ. УЗИ-лаах буолуптут, 2 операционнай кабинетта-ах этибит. Реанимационнай аппарату-ранан толору хааччылыһыһыт. Уоп-сайынан хааччылыһы өттүнэн аһыт кэмгэ сөп түбөһэр таһымыа олоһу-пүт.

2004 сыллаахха дьоммут-сэргэбит үөрүүтүн-көтүүтүн ортогутар билигин сага дьыһыттигэр киирбипит. Би-лэһини хирургия ырааһынан-чэбдиги-нэн, операционнай, эмтир кыага ула-аппыһынан ыарыһах үтүөрөн тахсары-гар усулуобуйа толору тэриһинэ. Хи-рургическай активност үрдүүр-75 %-на тийдэ. Кадр өттүнэн хааччылыһы үчүтэй. Билигин Василий Андреевич Гоголев сибидиссайдир хирургичес-кай отделениетыгар 5 врач үлэлиир. Киһини таһынан Николай Сергеевич Синацев, Вячеслав Егорович Аммосов, Василий Саввич Попов уонна мин. Операционнай аһаана сыллата элби-ир, үтүөрүүтэ үрдүк. Уустук да операция-лар ситиһилээхтик оҕоһуулаһаллар, ос-ломоненне суоһун кэриэтэ.

— Олохтун аргыһа Григорий Эдуар-довичтынан хаһан, ханны холбоспукку-туй?

— Григорийдыан студенныыр сыл-ларбытыгар билсипит. Түһах кур-ска үөрэнэ сылдьан 1975 сыллаахха холбоспуптут. Ординатураны иккиэн төһөгэ барбыһыт. Үөрэхпитин бүтэ-

эх, оҕулоох. Үһүн дуобанна националь-най гроссмейстер, Россия биэр күүстээх дуобатчыта. Иккис кыһыт Людмила Опера театрын ырааһыта. Уолбут Алексей "Алмазэргинбанк" үлэһитэ, кэргэниээх, оҕулоох.

— Түмүккэ лааһааччыларга туту баһарыһатэй?

— Бастатан туран, улууспут бары кэрэ анардарын, чуолан биһигэ үлэли-ир киһи балыһаан кыргыттары, дьах-талларын сааскы кэрэ бырааһынны-гынан-Аан дойду дьахталларын күнүнэ эбэрдэлэһипин! Киһиэхэ саамай күндү баайа-доруобуйа. Бэйэ доруо-буһытын киһи бэйэте харыстаныахтаах. Онон улуһум дьон-сэргэте чөл олох-тоох, чэһин-чэбдик доруобуулаах, са-ханы саргыһыт, иннигини түстүүр буоларытыгар баһарабын.

Кэпсэттэ
Алексей СЛЕПЦОВ.

Кэпсээн

АНЫГЫ САҢА ДЬАХТАРЫН СӨТТӨ КҮНЭ

Бэндитиниык

Дорообо, сантарбат дөрүрүм!

Эмиз биір күн ааста, саңа үлэ нэдиэлэтэ саҕаланна. Понедельник – трудный день” диэн этэллэрэ чакчы эбит. Улахан туту даҕаны тоҕо-хайа түһэн үлэлээбэтэх курдуклун эрэри сылайыттым сүр. Бүгүн соһуччу байыгыт оҕо сааһым дьүөгөтүн көрсө түстүм. Көрбөтөрүм ырааппыта бэрт буолан дуу, уларыыта бөрдүтүн дуу тута былбыкка кыбыстыыта кириэ сыстым. “Улуус киинигэр кириэн улаатымсыһыт” диэн санааҕа буолуо.

Дося – оҕо сааһым дьүөгөтэ. Оскуолаҕа сылдьан кылаастыт саамай үчүтэй үөрэнээччитэ, общественниһата этэ. Сыл-сылты, сэл-сэргэх кыһыны бары ырааппа барыаҕа диэн санаабыттыт. Кылыстыт оскуоланы бүтэрээт, армияттан кэлбит Дьөгүөр уолта кэргэн тахсытыттар бары соһуйбунут. Билигин Дося бизэс оҕо күн-күбөй иһэтэ, олохун тухары бөһүөлөккэ пекарняҕа үлэлиир. Тыа дьахтарын бурбалдытыт соһон, ынах-сүөһү көрөн, оҕор-уруута эриллэн, алааһыттан арахсыбакка олороохтуур. Дьингэр эдэр эрэри наһаа сааһырыт көрүлүммит. Тыа дьахталлара барахсаттар олохторун бүтүннүү оҕлорутар, дьизэ кэргэттэригэр аныһыллар. Олус тулуурдаахтар, олох ыараханын нарын саныларыгар сүтэн, кимнээх даҕаны ытамакка олоролор. Дьингэр хас биридди дьахтар нарын сибээки курдукта, кинини харыстаабатахха, хаҕыс тыалга оҕустаран эрдэ хаҕырыһар.

Чэ, наһаа элбэҕи суруйаары ыһыам. Сарсыҥгы үлөбин аттарынан баран, утуһуохха.

Оптуорунуык

Бүгүн үлэбигитан быһыбуолан, дьүөгө-бинзэн маҕаһыны кэрийэр аатыгар түстүбүт. Эчи күммүт даҕаны сылааһа, букатын сааскы күн турда. Омуунаах сөрүс дьон төбө сыһыныах барбыттар. Биһиги буоллар кыһыҥгы танастытын даҕаны устубакка, тобус толору танан баран “в собственном соку” дьибинээ дьылы буһан өлө сыстыбыт.

Бырааһынныык чутаһаан маҕаһыны, ырыһнак айыы киһи бөҕө. Бары бөлөх көрдөөн үлөүрүһүү. Киһи күлүөх, барыта дьахталлар сылдыахтыыбыт. Иһит-хомуос, былаат ээлэтэ, духуу биһиги ууһа – атыһа хамаҕатык барар. Дьахталлар сылта биридэ буолар бырааһынныыктыыгар кыра да буоллар бөлөх тутан, үөрүүбүт үксүүр. Биһиги дьүөгөлиилэр сылын айыы бэйэ-бэйэбитигэр атастаһа сылдьан бөлөх бэлэмнэһибит. Эчи сылын айыы хурустаал биэрэртэн хал буолутом, быһыт туох эрэ уратыны көрдүү сатаатым да, фантазиям киинигитан атынна тийбээхтээбэтэ. Үчүтэй байыы оҕону иһиттэ наадалаах экипировка атылаастым, оттон уонна киһи адыһаҕар, адыһаҕар, саҕастык матарбатым – барыларыгар суол-суол бөлөх атылаастым.

Арба уонна дьахтар дуома буолан, бүгүн бэйэбэр бөлөх онгостон көмүс ыттарга атылаастым. Айка, бэйэм ылбаткыны, ким да бөлөхтээбэт. Эсөө кэһэтэ таарыһа ырыһнакка, билэр атылаһыттар былааччыла уурдардым. Хаһыс калбэтэригэр иэс да суруйтаран атылаһыам. Бу санааҕа саңа танас кылбатах да ырааппыт эбит. Күр бэйэм кубулуйбакка, бырааһынныык айыы биэр кестүүмнээхтэн кэтэригитан сылайдым, дьон да сэнээрбөт буолла. Онон быһылыгы Дьахтар күнүн ох курдук онгостон ыларга быһаарыһым. Уопсайынан киһи саңа танас ылыһаарына дьүһүннүүн сөргөһөйөр, санааһын сырдыыр. Дьахтар киһи дьингэр кыаллар буоллаһына ый айыы кыра да буоллар гардеробун ханатыйахтаах. Билигин оҕлорум кыра эрдэхтэригэр таптыбаттаһыла, хаһан таптыбаттыһый? Сотору үгүс ийэлэр курдук кырпыттарым кыччаабытыт, сирбиттарин кэтэр тиэскэ тиэскэrim буолуо. Сирбитин ситэрэн сарсыҥы парикмахерскайга сылдьан баттах кырпыттарым ээ. Оччогунна букатын даҕаны сатаамалпын. Чэ, буоллун, сылта биридэ, бэйэм бырааһынныыкпар ама кэргэммэт буолуом дуо?

Сэрэдэ

Бүгүн арыллы холку күн буолла. Тэриитэбигитан кэлэн-барыы да арыһах. Коллегаларбыт кууэтэх аңардара хос-тон хоско муста-муста туту эрэ быһаарсаллар, арааска биһигини бырааһынныыктатаары сибитинэһэллэр быһыылаах. Сылта биридэ эр дьонтон олус элбэх болломтону ылар наһаа үчүтэй. Уопсайынан дьахтар киһи, мин санаабар, син биэр кууэтэх аңар болломтолутар на-

сыһа-баһа кэргэнни олоххо сууралдан хаалар. Оттон ол эрэри, бэйэм кэргэммин, кимнээх да атастаспаппын “Бэйэ кизэ саары чаккылаах” дьиллэрини, хайдах да буоллаһына киинигитан ордук чутас киһи суох. Ол күннэтэ сериалларга кэстөр тапталларынан ыһах-таммыт геройдарга ымсыырбыта буолу-быт да, киһилэр даҕаны дьынээх олохторутар барыта үүт-тураан буолбатаҕа буолуо, сүүс оҕо сүүрбэ ойохтоноллор,

наһаа биллэр. Бүгүн омууммар иһили кремизэн баран, онон сылтаһаран иһитин да сууһыттым (хата арабыт бархасан бэйэтэ сууһаактаата). Хас хомук манньык таралыһабыт? Оттон букатын рекламатый иһиттэххэ бу крем кэнииттэн иһиттэ эһээки оҕо тириитин курдук сыһаҥас буолар үһү. Чэ, көрүлүө.

Бэтинсэ

Бүгүн нэдиэлэ бүтэһик күнэ буолан, күттүөннөөх үлэ тахсыбата. Эбиэксэ дьирэ оҕо уһууһаһар ийэлэргэ аналаһах утренникка сылдьан кэллим. Барахсаттарбыт наһаа бөлөмнэммиттэр – ырыа,хоһоон, үткүү бөҕөтө. Эсөө түмүккэ бэйэлэрэ онорбут откыркаларын бөлөх уунулар. Мантан ордук бөлөх кырдык туох баар буолуо? Оҕо иэс сүрөгүттан кыһалан-мүһэллэн, кып-кыра илсэлэринэн кырыһан бооччойон онорбут бөлөҕө саамай күндү.

Аны эбиэт кэниэ тэриитэбигитан бырааһынныык буолла. Эр дьоммут тэрииттэр аҕай Хата дьонун остуол хотойрунан ас-үөл бөҕө. Букатын ресторан курдук кыра-кыра остуолларга олордубут. “Уолаттарбыт” фартук кэтэн баран, иһин-кэллин түһэ сылдьан обелуживайдаан соһуттулар. Быһыһыгар ыһыһыллар, эрдэллиллэр, аны барыбытын вальска эргиттилэр. Түмүккэ бөлөх уунулар. Букатын сүрөхпитин уулларан, наһаа үчүтэй бырааһынныыкты бөлөхтээтилэр.

Субуута

Бүгүн дьэ бырааһынныык күнэ – кулун тутар 8 күнэ. Бары дьэбигитан ылабыт. Харахпыттан хайа тардаат бэрэски тиэстэтэ оҕустум (онтухата суох бырааһынныык сатаммат), хас эмэ чааһы тура төбөһүн туран салаат кырбаан иһиттим, быһыһыгар духууһаҕа оҕорочка буһардым. Остуол иһки, билиэтэ иһки эргиччэ сылдьан, быһыс булан “Служебнай роман” көрдүм. Кизэ бырааһынныыктаары остуолта иһили сылайан, били бүрүчүөскэтэн туох да ордубата, эгэ мааны таһаһы тангыһан дуо? Айка, сылайы-элэйин барда. Тыһылаҕаҕа кремизэн сөттүбүт или-иһит бүтүннүү сүбүөкүлэр биһиллэн кып-кыһыл. Чэ, иһчөгө, кылааһыһа бырааһынныык тыһы баар – бэрэски сыта саба биэрэр, салаат остуолта хороччу турар, телевизорга Софья Ротару ыһаан эйэригэр. Хата кэргэним кыс ортото тыһынаах сибээки дьөрбөтүн бөлөхтээн соһутта. Син биридэ киһиэ курдук тыһынаах роза букетын ылар күннээх эбиппин. Аны мантан кизэ “Красотка” көрөн баран, утуһар аакка барабыт. Иһит буолар турдун, сарсын сууһулуо. БҮГҮН МИН КҮНҮМ!

Өрөбүл

Бырааһынныык ааста. Утуһан туруом дьэбигитан да, эрдэ байыы уһустан баран сыһыам дуо? Турарбар тийбэбин, кыратык суруйа түһэн баран туруом. Сарсын эмиз үлэ күнэ, бүгүн дьыала-куолу баһаам. Бэрэһэни бырааһынныык кэнииттэн хаалбыт иһит-хомуос, таһас-сап сууһуута, дьизэ-уот хомуйуута. Аны баһыһы күнэ. Быһыһыгар кырпыттарбын кытта көрсүөхтөөхтүт, бөлөхтөрбиги бэриэхтээхтүт.

Сааскы манҕайты бырааһынныык бүтэ. Мантан саас аны айыһаҕа тахсыы, шашлык кэмэ кэлэр. Эчи, бырааһынныыктыт да элбэҕэ. Ол айыы ороскуот, үл-харчы билиһэксэ барар. Оттон эмиз даҕаны биридэ бэрллэр олоххо, син үлэлиир-хамсылар, харчы өлөрөр буолан баран, күннээһин эрэмүгүрданан сылдьар куһаҕа бэрт буолуох курдук. Манньык бырааһынныыктар, үгүс түбүктэр киһи олохун кизгэтэллэр, чутас дьонунан кытта эсөө истиг сыһыаны олохтуургар олук буолаллар.

Чэ, биэр нэдиэлэ бүтэ, сарсын саңа үлэ нэдиэлэтэ саҕаланар. Үлэ-хамнас, дьизэ түбүтэ – оҕо дөтсэдкэ барыһа, үөрэнээччи уруок ааһыһа, арабыт өйүөтэ-тайааста. Дьахтар анала дьизэ кэргэни көрүүтэ-истиһиэ сытаҕа.

Галина ПОЛУСКИНА.

P.S. Ол да буоллар, күндү кэрэ аһардар, бэйэҕэ болломтону хаһан да харыстаамаһыт! Курулутун кэрэ сээрэлээх, истиг аһаҕардаах буолуот!

адыһар. Кыра да буоллар, “бүгүн тупсу-буккун даҕаны”, “бэйэҕэр наһаа бэрэс-дык таптыһыһыккын”, “сирэйдии-харах-тыһы сырдаабыккын” диэн этилэр хас биридди дьахтар сүрэгүн хамсаталлар. Оннооҕор уулуссанан хааман иһэн “Оо, көрүүй, кырсаабысса байыы кыһыс бар-да” диэн аһары аһаҕас этилэртөн өһүргэммэтэ буоларын да, син-биэр ик-кэр үөрүү кыһыма саһыллар, “Ол аата эсөө да дьон хараһар хатанар хотун сыл-дыар эбиһипт” диэн санааҕар.

“Женщина любит ушами” диэн этэл-лэрини дьахтар сүрөгүн хайа да бөлөх-түөрү миньигэ тыл түргэнник ууллар-пар. “Оҕо сыһа”, “Чылыһаарым”, “Ба-рахсаным орто” диэн күннээҕи эйбээх аһаҕар даҕаны тыллар кууһу-уоҕу эбэл-лэр. Хомойуох иһин, сахаларга итинник кестүү арыһах. Үгүс ыл аҕа үлэ ки-инигитан кыһыһарбакка-абарбакка, аһыы утаҕы амсайбакка дьэтигэр кэлэн, ас-таабыт аһаан аһаан баран, дыһаан ки-эргэлэ буолан сылгыһа баһыһа кур-дук! Олох аһсааннаах аҕа баһыһык кэ-ргэнигэр илин-кэлэн түһэн, хаһы-рыһыһын толороро буолуо. “Шоколадно-букетный период” диэн ааттыһылара эрийсэр эрэ кэмгэ кыһам тыһан баран,

эрдэнэллэрэ эрэ бэрт! Хата биһиги, са-халар, “Таптаатын да тайахтаахха, сөбүлөөһүт да сүтһөрдүххэ” дьиллэ-рини тутан баран ыһыктыбат үгэстээх-пит, онон эмиз үчүтэй.

Чэппэр

Бүгүн тэриитэбигитан кэлэн, хамна-ска түбөһүннөһөһөн, косметика бөҕүтүн атыһылаан үлэрэннэтэн бардылар. Дьахталлар барахсаттар саахарга сах-сырҕа түһэрин курдук, быһыһа-был-дыһа атыһыһыһы күнэ кытаанаҕа! От-тон эмиз дьонтон хаалымаары, дьахтар сүрэгүн сирэй-харах тупсарыһаары. Эчи атыһыһыһыт рекламатта да кууэ-стэх. Киһи аңардас киһини көрөн ту-ран, барыһы итэҕэйэн атыһыһыһах курдук. Барахсан, туртайан түһэн манҕана, имэ тэтэркэйэ, хараҕа арыл-хайа, кыһамаһа уһуна, хаһа хойуута! Эчи киһи эрэ ымсыһа көрүүх көрө ку-ота. Эдэр кырпыттарбыт арааһы бары-тын атыһыһыһаар. Мин букатын 1000-тан тахсаалаах илин кремизн наборун ылан баран, билигин хайдах эрэ кэмси-нэ быһыһыһыһа олоробун. Бу кэригитан, таһас дуу, ас дуу ыһыһыһы буоллар. Эмиз даҕаны, саатар биридэ онгостуом ээ. Дьахтар кырдыһаһа илингиттэн

Кыргыттарга, ийэлэргэ аналмаах балаһа

90

туһалаах үзэгдлүүгээр өгөгдлийнхн
олдох клиентүүрн багарахын

Литалина А.А. МОЗ

тэжигчир, баатар. Массаж барьцанга
көрөн аравс харуулга асаруулар, ол курдук классичес-
кай, лечебнай, баночной. Бяры кургиг 20-а барьфар-
астигиллар. Үгү дун өстөкхондроз барьлаган арьдана-
лар, ол эстөрү дун хамсангай суух олоруттан гүгү-
луктаах, ор чорон сааһагтан алыгы сайдыган кошо-
терган арахсыгт буолууга, сайыммат берахан да жыл-
гаан, күн уота тийбэргиттен ил барьы үөсүөн бу-
тэллэр.

Куһун -саас барьдах дьдлэр, орто саастарын аасты

В. ПЕТРОВА

Ульяна Николаевна Атласова, СР Правительствотын ГТАС управлениетын Чурагчын удууһунаагы отделин начальнига:

АА. – Ульяна Николаевна, эһигини бу кэлэн иһэр ылааны сааскы бырааһынньыгынан эрдэлэһиби! Уонна удуус кэрэ ангардарыгар тугу этикэн этэй?

– Бастатан туран Саха Республикатын Правительствотын ГТАС управлениетын Чурагчын удууһунаагы отделин аатыттан удуус кэрэ ангардарын, ийэлэри, эбээлэри сааскы маннайгы бырааһынньыгынан, Аан дойду дыахталларын күнүнэн истигник эрдэлиибит!

Баҕарабын кытаанах доруобуйаны, сырдык-үтүө санааны, байылыат олоһу!

АА. – Ульяна Николаевна, эн санааҕар тоҕо кулун тутар 14 дуу, 30 дуу чыыһылатыгар буолбакка, хайаатар да кулун тутар 8 күнүн кэрэ ангардарга анаабытара буолуой?

– Мин санааҕар, сааскы ылааны бастакы күннэрэ кулун тутартан саҕаланаллар. Кэрэ ангардар бары сааскы күн кэриэтэ тэтэрэннэр, кэрэҕэйдэннэр, куруутун

Елена Прокофьевна Алексеева, чаһынай предприниматель:

АА. – Елена, кэлэн иһэр Аан дойду кэрэ ангардар күннэринэн итин иһин эрдэ! Бу бырааһынньыгы тоҕо улахан бырааһынньыгынан ааҕарыйы?

– Биллэ турар, сааскы бастакы бырааһынньык улахан суолталаах. Кулун тутар 8 күнэ – Аан дойду дыахталларын эрэ күнэ диир тутар буолуо. Тоҕо диэтэххэ, бу бырааһынньык саас кэлэрин кытта ыһса сиһэстээх, чуолаан Саха сиригэр олорор кэрэ ангардарга. Биллэ тыһыы, уһун, кыһааннаах кыһылымт кэнниттэн күн тыгара, сыһас күннэр салаллалара – биһр туспа кэрэ көстүү, дууһаны үөрдэр бырааһынньык дии саныбын.

АА. – Эн санааҕар кэрэ ангар

бу күн күүстээх ангардартан ордук тугу күүтэрий?

– Мин санааҕар, бу күн кэрэ ангардар күүстээх ангардартан, саамайылааһынайа, болуптоту уонна истиг сыйыаны күүстэлэр. Хайаан да бэлэх бэриллэхтээх диин буолбатах.

Түгэниэн туһанан, мин дүүгэлэрбин "мафиялары" (бэйэлэрэ ойдуохтэрэ), уһуһаанга (бэйрэ улаахыт коллегаларын, биһрэ төрөбүт адыллыын Ульяна Прокофьевна Кузьминаны, кийилтэрбин Клавдияны, Натальяны, сиз кыһылын Аллинаны, истигник саныыр дүүгэлэрбин уонна "Куохара", "Дадаҕа" рыноктар кэрэ ангардарын бу кэрэ бырааһынньыгынан эрдэлиибит! Бары сырдыгы, сааскы чарылхай, саймаархай күннэри баҕарабын Ыра санааларыгар барыта туоллуннар!

сырдыкка, күөххэ талаһар буоланнар киилэри бу ыйга дүүрэллэи-туппуттар. Онтон арыс сыйыппара сахаларга олус чутас, үчүгэй суолталаах уонна олгон "бескомечность" өрүү кэрэ ангардар баалларын тухары кэрэ тыһы, сырдык санаа, олох салҕанарын бэлэ-эти.

АА. – Эһиги үлэбит сүһүбүнэн ыйыттаахха саас ыал буолуу, оҕо төрөөһүнүн таһыма хайдаһый?

– Сахалар уруу тэрийиһэрэ туспа уратылардаах, үтэстэрдээх. Холобура, тохсунньу ыйга абааһы ыйа, кулун тутарга кубулуйтаттаах кийилтэ кэлэ, ыам ыйыгар олохторун тугу хара кэмсина, буккулда-тэкиллэ сылдыһахтара дии уруу тэрийбэттэр. Урууну ордук бэс ыйыгар, атырдыах ыйыгар, балаһан ыйыгар, алтынныгы, муус устарга тэрийэллэр. Сахалар Дьөгөһөй Айылы ороһоро буоларытын бэлэстээн ааһыахха наада. Тоҕо диэтэр кэллэһини сылларга кулун тутар ыйга 40-тан тахса оҕо төрөөһүнэ регистрациаланна.

Вера Егоровна Зерготова, педагогический наука кандидата, ЧГФКСИ научнай үлэс проректора:

АА. – Вера Егоровна, бастатан туран сааскы маннайгы бырааһынньыгынан эрдэлиибит! Уонна эһигин бастатан туран бэлэх боншуроһугар санааҕар атаһаһаргар ыһырабын. Сорох кэрэ ангардар "Сибээһи өлөн хаалар, минимэгэһи сизн кэбиһэбит ойдуһунуук бэлэх туох да хаалбат", – дииллэр. Эн санааҕар бэлэх үйэлээх буолуохтаах дуу эбэтэр өйгөн-санааттан тахсыбат тына романтичнай буолуохтаах дуу?

– Бастатан туран, бары ийэлэри, кэрэ ангардары, биһрэ үлэлиир коллегаларбын сааскы сандал бырааһынньыгынан эрдэлиибит. Сиз-биһр кийи буолан баран күннэри олохтон, тулалыыр эйгэттэн сылайарын, албах бырааһынньыктарга араас бэлэхтэри тутарын. Онтон кэрэ түгэн хас биһрдэн кийиэхэ олус ураты дилгүтүулаах буолар. Ол эбэтэр кийи кыһас кэрэ түгэни сыаналыахтаах. Сибээһи хас күн айы туппаккын, көрбөккүн олгон атын эйгэти, көмүһү, малы-салы хас наас кэриэтэ көрөбүт. Онтон кийи мал наадалааһынан, көстүүлөрүнэн эрэ үөрбөт. Кийи истиг сыйыанын туоһулуур кыһас түгэн да буоллар "романтичнай" бэлэх тутар ордук дии саныбын.

АА. – Бу бырааһынньык төрүтүн билэһин дуо?

– История кэрчик камитэриг сэтээн көрдөххө, Германияда Клара Цеткин бу күнүгэ оруулаах. Дьинигини бу бырааһынньык да буолбатах, романтиканы да кытта сибээһэ суох. Кийи дыахтар кийини хам батталган хостору, өйү-санааны уһуһунараары дыахталлар оро турууларын туруорсан революционнай хабааннаах хамсааһыны онорбута. Онтон ыла бу күн дыахтар күнүнэн бэлэстэнэр.

АА. – Тус бэйгэ сахаларга хайа дыахтары идеал курдук көрөбү?

– Саха дыахталларыттан мындыр ойдоох-санаалаах, ыраагы өтө көрөн толкуйдуур, тийимтэ тыһыах-өстөөх, ураты истигиллөөх, харизмалаах Евгения Исаевна Михайлова буолар. Олорум суола кийини кытта алтынныгарбыта уонна кийи мин профессиональнай үлэбэр сүктэн суолталаах дии бэлэтиэхтин баҕарабын.

Татьяна Никитична Григорьева-Башчева, дьээ кэргэн хаһаайската, ийэ эбээ:

АА. – Татьяна Никитична, эһигини уонна эһиги дьээ кэргэн кэрэ ангардарын эрдэлээн туран, кэпсэтингэ ыһырабын. Бэлэстээн буоллага дии. Сыллы айы оролорбун, кийилэр дьээ кэргэттэрин мунуһан хайаан да бырааһынньыктыы-санаһан оһоһуллубут бэлэхпитин кардарыта туттарсабыт.

АА. – Кэрэ ангардар бу күн дэлэй астаах оһуолларын бэйэлэрэ тардыахтыыллар. Кийилэргэ туох эмэ сонун ас рецебын бириһиһ дуо?

– Бойэм астыһан туран оһоронка, эт соркуһун астыһарбын олус себүлүүбүн. Ол эрон бүгүн түргэниик оһоһуллар рулет рецебын бириһиһиһ баҕарабын.

Наада: 1 банка сгущенка, 2 сыһыат, чайнай ньуоска аһара сода, 1 остолюбой ньуоска укус, туус, 1 стакан бурдук, 200 грамм джэм, 1 остолюбой ньуоска сахарнай пудра, 1 остолюбой ньуоска ыһах арыһта.

Сгущенкабытын иһиккэ кутабын уонна оһо сыһыаты кутан манган маасса буолуор дьээри булкуйабыт. Манна ук-150–180 кыраадык сыһытылар. Пергаментнай кумаарга иһи өттүн ыһах арыһынан соһобут. Противеньга уурабыт на сирдэн кумаарытыттан арааран эрийбит. Рулет соһобутун кэннэ сахарнай пудраны таһмалатабыт. Минимэстик аһаан.

АА. – Сүрдээх үчүгэй рецебын иһин баһыһа. Дьээ уонна эрдэһин тардан кэбиһ.

– Бастатан туран туох баар бары аймахтарбын, күндүтүк саныыр дүүгэлэрбин "Туймаада" кафе кэрэ ангардарын, кэрэ куоларын сааскы маннайгы бырааһынньыгынан, Аан дойду дыахталларын күнүнэн ис сүрөхпиттэн эрдэлиибит!

Сааскы күнүгү сыдыаһа, мичээрди, үөрэ-көтө сылдьы. Ылаһар дьээни билбөөн куруутун чөл буолун. Дьээ кэрэ-гэниттэ кэһи турдун, нус-хас олоһу баҕарабын!

Сардаана Янышева, Санкт-Петербургтагы государственнай физический культура институтун II курсун студена:

– Мин улуустаагы гимназия кэрэ ангар коллективын, учууталларын, уһуһааччыларын, чуолаан дьээ кэргэһин уонна Мариана Николаевна Керемьянованы сааскы сандал бырааһынньыгынан XI ыһуустар ааттарыттан истигник-истигник эрдэлиибит!

Сааскы күн кэриэтэ санааран куруук үөрэ-көтө сылдьы. Доруобай буолун, үлэбитигэр-хамсааһыгар ситиһиһиһ.

АА. – Сардаана эн спордуһан дьарыһтанар кийи эһикэһи. Хаһык көрүнтэ үөрэ сылдыһын?

– Эрдэ оһуулаҕа үөрэ сылдьан волейболтуур, сүүрөр этим. Онтон бистиги спортнай гимнастиканан дьарыһаһабын.

АА. – Спорт дьин күүстээх дьон эйгэти. Онтон кыһа дьини сепсөөһүн дуо?

– Кырдык спордуһан дьарыһтанарга дуулуур, туһуур уонна бэрэ маһа. Кэрэ ангар спордуһан дьарыһтанарга суохтаах дьон буолбатах. Кыһа сепсөөх спорт көрүнгэ эһиктэр. Арай бистиги кыһаһтар туһууһун дьарыһтаналларын өйдөөбүтү. Бу эр кийи көрүгэ дии саныбын.

АА. – Аан дойду дыахталларын күнүн хайдах баһыһахтык бэлэстэһиһиһиһ?

– Дьээ кэргэһиптэр бырааһынньык оһуолун тардан, бэлэх бэрэһиһиһиһ. Традиционнай дьээһиһиһ Онтон Петергэ бу күн эр дьон кэрэ ангардарга сибээһиһ дьарыһтанар. Биллээх да бу бэлэх сэдэх буолан бүтүт. Биллэһиһиһ кэрэ, наһаа бэлэһи бэлэхтиир буолбуттар.

Таайбаран

"МИН КИММИНИЙ?" ВИКТОРИНА ТҮМҮГЭ

Бу иккис төгүлүн тахсар удуу-спут биллэр-көстөр дьоннорун ор эрдүүнээри хаартыскаларын таайы олус албах ааҕаччы болромотун тарта, сурутууна араас эпизеттер киирдилэр. Араас варианттар бааллар: Мотрена Матвеева, Лена Леонтьева, Альбина Поисеева. Ол эрэри сөптөөх эпизети биэрдиһэр: Чурапчыттан Афанасий Михайлович Кириллин, Александра Егоровна Дьячкова, Анастасия Тихоновна Петрова, Килэкситтэн Марфа Семеновна Васильева, Дирингтэн Евакия Петровна Павлова.

Бу онгой-сонгой көрбүт кыра кыысчаан – улуустаагы ветераннар сөбүстөрүн председатели Мотрена Николаевна МАТВЕЕВА буолар. Онон бу викторинага бастакыан сөптөөх эпизети киллэрэн, Чурапчы салинньыттын олохтооҕо Афанасий Михайлович Кириллин кыайылыаарынан таарыста. Ыйыктык "Саҥа олох" хаһыат редакциятыттан кэлэн ыларгар көрдөһөбүт. Бары кытыбыт ааҕаччыларбытыгар махталбытын биллэрбөт.

Мин кимминий?

Бу интервизинэй

САХАЛЫЫ
ТААЙБАРАНҢЫ
КИМ ТААЙДА?

Мария Федосеева онорбут таайбарангар эмиз албах сөптөөх эпизет киирдэ. Ол курдук, Дирингтэн Евдокия Петровна Павлова, Улахан-Күөлтөн 7 кылааһы үөрэнээччигэ Ньургуна Трофимова, Чурапчыттан Валентина Семеновна Посельская, Александра Егоровна Дьячкова, А.Е.Гордеева, Килэкситтэн Марфа Семеновна Васильева таайбаранга эпизеттерин сурутууна киллэрдилэр.

Таайбаранга таба эпизеттөрү: 1. Көмүскэлтээх. 2. Саадаҕы. 3. Алдьархайга. 4. Таайыас. 5. Көтөр. 6. Көбүстээх. 7. Барахсан. 8. Холун. 9. Сүбэһит. 10. Оройуна. 11. Оломун. 12. Күндү. 13. Ыйаҕааһа. 14. Довордоох. 15. Киргэтэр. 16. Толоруу.

Ордук кичэллээхтик толорон сөптөөх эпизети Улахан Күөлгэ 7-с кылааска үөрэнэр Ньургуна Трофимова ытта. Ньургунага таайбаранг автор Мария Федосеева олохтообут бириһиэ анаанар. Ыйыктык "Саҥа олох" хаһыат редакциятыттан кэлэн ыларгар.

Бары сахалыы таайбаранга таптааччыларга махталбытын биллэрбөт. Ийикитин дараны тахсар таайбаранга эпизеттерин күүтэбит уонна мындыр өйдөөх улууспут хаһыатын ааҕаччыларыттан сахалыы сканвордары кэтэһэбит, бастыһынар хаһыакка бэчээттэнэчтэрэ.

"Саҥа олох" редакция айар бөлөҕө.

Сулустар кэлсииллэр

КЫЫС ОҕО БАРАХСАН

Кэре кыыһы улуу дьоммут араастаан хохуйан, хохонто холбоон, ырыада ыпсаран үйэлэргэ үйэтитилэр. Кыыс ор барахсан, кылаһаҕы кытайан, сардааналык сандааран бу орто дойдуга олоҕу салгыыр аналлаах Саха кыыһын далбарай чыычаахха, үрүгү күнтэ тэгнээн, саасын нургуһунга холоон, санаа ымылга онгостон хохуйбут хохоннор, ырыалара албахтар. Айыылартан айылыбыт аан ийэ дойду кэре аҕардарын улуу дьоммут устар ууну сомодуур уус-уран тылларын туох дин хохуйар буолар эбиттэрин?

Айар тыл араа А.Е.Кулаковскай-Өксөкүлүх Өлөксөй "Кырасыбай кыыс" дьон хохонуттан:

"Ылбардыра ыһтардырылдын
Ыксаласпыт эр киһи
Быстах санааттан быралыһан
Ыраас санаа ыһылар."

Саха народнай суруйааччыта Амма Аччыгыйа "Сааскы кэм" романыттан: "Ыйра-талах курдук илбэс, уон түөрдэ, бизэ буолбут, кэре-нарба дьуһунуһа Дайыс кыыс."

Саха народнай суруйааччыта Суорун Омоллоон "Аангыс" кэпэстэриттэн: "Арай кэпэстэригэр оронго биэр ып-ыраас хааннаах, сүрдүк илги иһигэр киирбэх, номорон уһун кылбаа сирейдэх, сыһылылар муруннаах, төп-төгүрүчү саһарчы киирбүт, сиртэн-буортан тайыккэ дьыс кыыс ор саҥа сүндүс ырбаахы тигэ олорор эбит."

"Дьахтар-бу улуу тыл. Киниэхэ ыраас кыыс ор, киниэхэ байыны харыстымат дьуөгэ дьахтар, киниэхэ ийэ хорсун быһыыта барыта түмүлэр."

Н.Некрасов

"Дьахтарга тапталтан сир үрдүтөр баар бары үтүө-кэрэ төрөөн-үөскөн тахсыбыта."

М.Горькай

"Дьахтар-эр киһи улуу илгээччэ."

А.Франс

Айыы ааннаалара

Нарын ыраас көтүрүөстүт,
Наһаа толку баһаластыт,
Чараас нанчы сарылаастыт,
Чаһы кини дьуһааһыт.

Сүгүрүөбүн эр сымар
Сүгүрүөбүн киниэттэн
Оро уруу күнтэ тылар
Оһуор аҕары аҕыһыт.

Барыта баар биһиэхэ
Дьах курдук дьуһабыт,
Өрө көтүрү үрүчүтүгэр
Аһаһыбыт аһаһыт.

Сүгүрүөбүн өйдүбүт,
Олохпут хары атыгар
Уһа-алараа түһэрибүт
Аһык киниэригэр биһиэхэ
Эһиэ нанчы сарылаастыт,
Эһиэ ыһар дьуһабыт
Өрө үтүр дьахты күүтүт,
Өһүрүөбүт эһиэ.

Ханнаах иһин алтаах санаа
Арҕыстаһыт дьуһабыт,
Бүтэһизэр тийэһи аһаһа
Биһиэни арҕыһабыт,
Саха самэй дьахталларын
Сүгү ураты анааһыт
Өйдөбүмүт сары ылаһыт,
Өһүрү махтана санылаһыт,
Степан Юмашов.

КУЛУН ТУТАР ЫЙДААҒЫ ГОРОСКОП

ХОЙ. Бу ыйга эһиги кыһалдарыгытын барытын умнан онно-манна барыаххытын-кайыаххытын, күүлэйдэххитин баҕарыаххыт. Туох эмэ проблема баар да буоллаҕына, эһиги барытын чөлчөкчү ыһыаххыт уонна аһарыаххыт. Бу ый куһаҥан дьаллыктартан аккаастанарга төрөстөөх кэм. 6, 14, 28 чыыһылалар сөччөтө суохтар. Онтон 11, 16 уонна 28 чыыһылаларга санаабыт санаабыт саргылаах буолуо.

ОҕУС. Бу ый тыҥааһынаах соҕус буолуо, ол эрэн эһиги туох баар ыарахан болпуростары барытын этэннэ быһарыаххыт. Өстөөхтөрүгүтүн барытын кыайаххыт. Сыллар-сыйдалытар дьэни билбэккэ тулалыыр дьонгутун барытын үчүгэй наастырыаһыгынан үөрдэ, көбүлүү сыһыаххыт. Сорох оҕустары мүчүрүгэннээх сырыылар күүтэллэр. 16, 28 чыыһылаларга сэрэхтээх буоларгыт ирдэниллэр. 18, 22, 31 чыыһылалар саҥа саҥааһынаах төрөстөөхтөр.

ИГИРЭЛЭР. Үлэҕитигэр-үөрэххитигэр олус аһыһыһыт кэм, саҥаны айыаххыт-тугуоххут. Ол эрэри тус олоххуттар чуумпуруу күүтэр. Мантан санаабыттын олох түһэриһит. Олоххут арҕыһыттан эр саҥаны, кэрэни күүтүмэҥ, эһиги бэйэҕит эмиз элбэри оноруоххутун сөбүн өйдөөҥ. Үлэҕитигэр сулустар ситиһиһилэри түстүүлэр, ол эрэн ымыһылаах-баҕалаах үгүс-ону умчумаһа уонна сэрэхтээх буолун. 9, 24 чыыһылалар ыарахан соҕус буолуохтара. 16, 20, 28 чыыһылалар олус үчүгүйдэр.

РАК. Уопсайынан, бу ый рактарга тыҥааһынаахтык ааһыа. Ол эрэн дьүһүөрдэххит иннигит диэки хардылааһаххытына, кыайыгы дьулуурдаах буоллааххытына барыта этэннэ ааһыа. Хроническай ыарыһаргыт көбүөхтэрин сөл. Онон барыһыгар сэрэхтээх буолун, харыстаныт. Кыаллар буоллаҕына уопускаа барарга төрөстөөх. Бу доруобуйагыт да тупсараргытыгар туһалыа. Затмение буолар күнүгэр ордук сэрэхтээх буолун (19 чыыһыла).

ХАХАЙ. Кулун тутар ый тыһыны буоллаҕына эһиги доруобуйагыт мөлтүүн, санаагыт түһүүн сөл. Ол иһин улахан суолталаах быһаарыны ыһарыһыһымаһа, саҥа дьылааны саҥалаамаһа. Сүрүн суолталаах быһаарыһыһытын төрөстөөх кэмгэ дьыс тохтотун. Ол оннугар барытын чопчу толкуйдааһа, кичэллик быһаарыһыһа. Онтон өскөтүн бу ый сылаастык саҥаланнаҕына эһиги күүскүтүгэр күүс эбиллэ. Олоххутун барытын үчүгэй өттүгэр уларытаргытыгар олус төрөстөөх кэм үүнүө. Кылааһынаа саҥалаахха эр наада.

КЫЫС. Сулустар эһиги диэһилэр. Сүрэххит аһаары кытта өйдөһүү дьэ кэргэннэҕитигэр дьолу эр түстүүр. Ый ортотугар доруобуйагытына проблемаланыаххытын сөл. Ол эрэн үлэҕитин уонна сыһааннаһытын сөптөөхтүк дьүөрлээтэххитинэ барыта этэннэ буолуо. Үлэҕитигэр өйдөспөт буолуу, эн үлэҕи киригикэлээһин тахсыан сөл. Харчыгытын бу ыйга сэрэхтээхтик туттун. Затмение буолар күнүгэр (19 чыыһыла) сэрэни.

ЫЙААҒЫН. Эһиги кэлбиг сааһы бастакы-

лартан биһрдэстэринэн биһиэххит. Иэйэр куттаах дууһагыт кыһын саас кэлбигэ нарыннык таарыһа. Уруккутун умнуоххут, олоххутун саҥаттан көрүнн уларыһаххытын, барытын уларытааххытын баҕарыаххыт. Мунууллубут проблемаларыгытын быһаарарга саамай төрөстөөх биримэ. Бу ыйга хаһаангыһааһа да актыыбынай буолуоххут. Ол эрэн затмение буолар күнүгэр улахан тыҥааһынаах болпуростары көтөр саамаһа. 11, 16, 28 эһиэхэ бу ый саамай кэрэ күннэрэ.

СКОРПИОН. Бу ыйга эһиги үгүс туһалаах көрсүһүү-билсиһи, таһаарыһаах үлэ-хамнас күүтэллэр. Харчы да өттүнэн бу ый куһаҥа суох. Хаһан эрэ дьон эһигиттэн ис ылыһтарын тоһоруохтэрин сөл, саҥалааһыт дьылааһыт бастакы дохуотун аҕалыа. Кыһытан сылайыт дууһагытын уһугуннараҕа уолдыһыт. Сүрэххит тапталга аһаас буолуо. Затмение буолар күнүгэр сэрэхтээх буолун, туох да саҥаны саҥалаамаһа.

ОХЧУТ. Кулун тутар ыйга эһиги дьэһикит. "В здоровом теле – здоровый дух" дьэ буолуохтаах. Эһиги наастырыаһагыт доруобуйагытыттан улахан тутулуктаах буолуо. Үлэҕитин уонна сыһааннаһытын сөптөөхтүк дьүөрлөһүн саһаһа. Бу кулун тутар ыйы доруобуйагытын тупсарыһа аһаһа. Сорох кэмгэ эһиэст буолар наадалаарын умчумаһа, ордук бу болпуросте доруобуйагытын таарыйар буоллаҕына. Спордунан дьарыктанар охчуһтарга ордук бу ый кутталлаах – травмалар буолуохтары сөл.

ЧУБУКУ. Бу ый эһиэхэ ыарахан соҕус буолуо. Холостуой чубукуларга таптал да, араһы да баар буолуо. Онтон өскөтүн кэргэннээх буоллааххытына этиһиһилэр, быһаарыһылар күүтэллэр. Доруобуйагыт эмиз мөлтүү. Ордук спордунан дьарыктанар буоллааххытына, травмаланыаххытын сөл. Онон сэрэхтээх буоларгыт ирдэниллэр.

КУРҮЛГЭН. Бу ый эһиэ-дэхси буолар күүтүллэр. Эрэн кыһынаа чаһыһаһаллар, бу олоххут туох баар араһыгыт барыһыгар сыһааннаах. Ый ортотугар дьэһитигэр-уоһуугутар уларыһыһылары киллэриэххитин олус баҕарыаххыт. Ол эрэн дьэһитин уларыһаҕа ыксаамаһа. Төдү диэтэххэ, саҥа ыһыт малгыт аһыан сиртэн аһыһыһыт эр буоллаҕына дьэһитигэр туһаны, кэрэни аҕалыа. Уопсайынан, бу ый аһыан дойдуга көрөһө, күүлэйдиргэ төрөстөөх, ол эрэн наһаа ыраах барбаккыт ордук. Ыраах дойдуга барарды саһааһыт буоллааххытына, муус устар ый бүтэһин эбэтэр ыһа ыйы саһаһыт кэтэһит.

БАЛЫК. Эһиги олоххут бэйэҕитигэр охус сирэй, интервизинэй суох буолан көстүүн сөл. Ол эрэри ыксаамаһа-ыһыһымаһа, бу уһунуһа буолуо суоҕа. Сотору кэминэн эһиги олоххут саһа интервизинэй, баай ис хохонноох суох курдук буолуо. Үлэҕитигэр, үөрэххитигэр улахан суолталаах соһуһиһилэр күүтэллэр. Ол эрэн затмение күнүн диэки суолталаах быһаарыһыһылары ыһымаһа ордук. 8, 14, 22, 25 чыыһылалар дьолу бэлэһиэхтэрэ.

Интернет ситиһиттэн.

2008 – Дьиз кэргэн сыла

"ИЙЭ АЛБАН ААТЫН ЭСТАФЕТАТА" МЫНДАЖААЙЫГА

Дийнэ кэргэн сыла сагаламмытынан "Ийнэ албан латын эстафетата" Болугур нэбилдэгэр олунньу 15 күнүгүр таарылан ааста. Улууска дийнэ кэргэни кытта үлэ специа-
лиһа Мария Тимофеевна Поговичина салалталаах, 14 киһилээх десант нэбилдэкиһитигэр
биир көдүүстээх, үтүө күнү күлүмнэтэн ааста.

Күн устата арам сүрттээх үлэ ыһпылына. Ол курдук, олох-дьаһах үтүө хайаларын тагүрук остуол тула түмэн киири аһытыһы буолла. Саастарын сыта илүү аһарлар реабилитационнай киинигэрттэн Г.М.Амосова кэлэн, албах оһруох ыаллары дымсыраргаан киириэн, туох-хаһык аһараларын үөрттэ, нааддаларын билистэ. Улууэ пенсионналарга тэстэн С.П.Куликов

кырдагастардын, даяхтар сыйыны бекетинингиз ий-
элэрдон көрүстө. Ору психолога А.И.Яковлева окуулаар,
ушуйаанга сыйлан орлордуун бекетингиз, сыйлан-
амалаан барда. Ытык кырдагастар А.Дорофеев - Чабдик
дыниго чегин турук кысталтынэрин арыйд. Маны
тагынан париколог-бываас,фотограф, парикмахер үлэ-
этэ, улуус юниаттеката эмг-томп арааһын арылан аты-
лаан дон-сүрөз махталын ылла. "Ай" студия салыааччы-
та Т.Бушкова кэлэ. Мындагаайы уус тарбахтаастарын
көрөн үлдүкүк сыйаанан баппа.

Бу күн нэгдүгээх өдөр үнэнч бусалдах эзэн баястайга төрийнхэ Ураты талманых дьомхут эгэлтэ араас айманышара фойеы тобус-толору тилэри тардыллан көрдөрүлүнэ. В.Д.Николаева кыл салжоллолорэ, С.С.Кузьмин тилэри, мас онгохустара, А.С.Кузьмин көрүктэн кэрс сымалара, Е.Г.Диодорова иһинэ бузукта, оһуор-мандар өдүрүтэ, О.Н.Ситибалдинова танас кыра-даныһынан астаһалар, Е.А.Козурова солун иһинолара, тигилтэ, үөрөнчөгч-аһарын үлгүт, А.Н.Петрова айылыт маты-рыбайаһынан толсуйаһан өкөрүтүл сөбүлүкэ, сүхүмүтэ

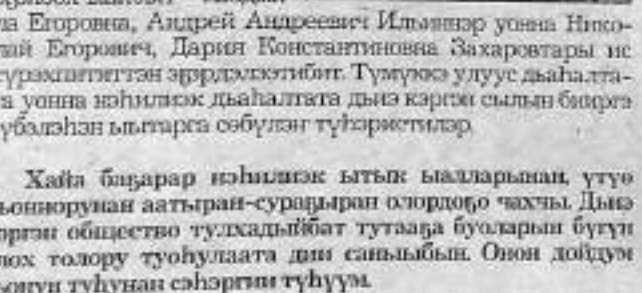
Герой изв. Е.Д.Конюхова

"Дийн хэргэн гэрбэт" жүжгэтэйгэлтэй хялалдаахтар АЛЬБИНА ЕГОРОВА, КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВИЧ ГЕРМОГОНОВтар үлалэрин хөрдөрөн, хэпхэйн дийн бийрэгблэн хялалхтарын хялалтар. Амма куо огуула дүржигчлэрин ансамбл дьоро куну хэргэгтэ

Балта күн илгә
өтүгәр нәһилзәкпиг
ыгы: кырдарас ыалы-
рын Афанасий Филиппо-
вич, Евдокия Трофимовна
Ядрихинскаядары, Анис-
сия Васильевна, Николай
Антонович Кожуровтары,
Харитина Иваловна, Ми-
хаил Михайлович Дыч-
ковскаядары чыстәти-
бит. Герой күн-күбэй илгә-
ләрбитин Е.Д.Константинов,
Е.К.Петрованы, Х.И.Дыч-
ковсканы, икки элбох
революк илгәбит. Поэзия

Герой илгә Е.К.Петрова

Депозит №184 Е.К. Петрова

Хайга бичарар нэгдмэлх ытхыг ыалларынан, үтүө
ыоннорунан аатыран-сураарынан олордого чакты. Динэ
прини общество тулхадыйбат тутаада буоларын бүтүн
дох толору туоһулаата дини санылыбын. Ойон дойдум
оһонун түһүнүн сөһүртэни түһүүм.

Мынлаарайшлар угусыгьтастар , юрдыагь сиснаа
ардаахпыт . Олортон бюрдзэтарин Анисия Васильевна,
Анколай Антонович Кожуровтар тустарынан кэпэсхан
базарабыт . Нивколай Антоновч , Анисия Васильевна
57 сылатырдах ийиэн 8 күндүтөр Амма оройуонугар са-
сааланан олохторун колбообуттара . Кирилэр байыл
уубулун бу күн , бюрдз ыйал буолан , буруо таһааран олор-
ттара , лоп курдук 50 сылын балызтээтилер . Анисия Ва-
ильевна педагогический үлэ ветерана , 30-ча сыл учуу-
д , мэтэйдик сыла даах үлдүтүн этэтин - хаанынан билиит

Космический датчик температуры

нийрэх ийз , эгээр
эбээ. Бид итхэг ийз-
тэ 2000 сэлмээххэ
"Педагогический эл-
шэлонедил" баста-
нх туомутар килтэ-
риллэбитэ, букамын
эдэрхэн сэлмэн,
үүнэр калүеннэ ил-
тингэ туйгун үзэлтн
ийнх" Бочуот мнэгэ
орден кавалерын ил-
тын ыблгта. Николай Антонович 40 унбууштаах уһун сэл-
устата илхы-эрилтэ элэгтнээр үтүө сүлбастаахтыг үдэллэ-
абит потребительскэй кооперация туйгуна, хас да
үбүлүүбүһэй элэгтэлээр кавалердара, 50 сэлүстастаах
коммунистическэй партия чилинэ. Николай Антонович
биллэлтэ да олох оруулар үһүнтэр сэлмээр биир илхитэ
баттанар илхыс килдүгасилтэ. Биир да муһаады, общест-
веннай длаһалы кэгүлүлгт, хайаан
да тыл-ас этэр, араас бөшүрүөс-
тарга сөгтөөхтүк туруорсар, сүбэ-
лээр-амаллар. Анисия Василье-
вна кэргэнэ Николай Антоновичы
ийнх бийлхытанын элэгтэ, сайаас
майгылаарын, дьон кыһалартын
өйдүүрүн, барыларытар күүлөөһөр
барааарын үрдүктүк сыналдаан,
тоһоножон кэлсөөр. Кырдьаас ай-
ылара сэлмээрн охус сөбүлүүр.
Биллэлтэ да туһахтылар, бийлхыт-
ын илэлдэх.

Конкурстар түөрт ояну кун
сирин көрдүрөп, жеткен, үрөттөргөн
мал, даян оюндурлар Улахан уул
Василий Николаевич үрдүк үөрөх-
тээх физкультура учуутала, байы-
тын хоолондору, окулалар бивер
үөрөмөст дордун Сусанна Василь-
евна, математика учууталын,
көргөн ылан ийизин джидурлар
Анна орто окулаларга үлөм
дэр. Үс өрлөхтөр Улаханнара Ас-
пидинституту бүтүрүн - дьонун
тууарын хатаран, болжор учуутал-
ын сыйдыр Уоллара Андрей геол-
ог ийизтөр үөрөнөр. Кыра кыс-
тара Люба XI кылааска үөрөнөр,
байыл улус "Сыл бастыг үөрөнөчүлөрүн" ахсааныгар
күрөк, дьонун үөртө. Бтык ыал ийизе орто Анна Нико-
лаевна үрдүк үөрөхтөөх, экономика-бухгалтер ийизтөөх,
Дьонуукайга ыал буулан олторор. Эмиз үс өр күндү ийиз-
та. Үнүс кыла: Надежда Николаевна олохтоох "Ыммы"
уһууланга үрдүк категориялаах ийизтөөчүн үлөм
Түөрт өрлөх Кыластара Наташа финансовая экономич-
еской институту бүтүрүн, мал буулан үлөм сыйдыр.
Анисия Васильевналаах кыра уоллара Николай Никола-
евич эмиз үрдүк үөрөх кыбатын бүтүрүн, бастыг Үп
иистерстоттар отдел начальнигын солбуулаагыттан
хотуулаахтык үлөм сыйдыр.

Кыргыздар ыял 50 жылдан убаууейдери "Семей-ная догмат" дин республика ботуштаах занынан, мэттиллиринин наараадыммиттар. Кинилер бу нун 13 сиз, 3 хос сити тапта длаах эбдилер, эналер аагыран, бар джашоругар, уунар калуунга субалин-измалыа "Консу-ровтар дуо?" дегер сүүнэ динэ кэргэи аагыл ыял олорол-лор.

Аны элбөх сүлөөх эдэр ыялларбытылар маддыт-
нарыт. Бастыт, Любовь. Егоровна уонна Андрей Андре-
евич Иланыт, 8 сыры-сыллаатыт эйдэ-сэмдэ кыра-
чанылар улахан, илтих дыз кэргэн булан, чыгыт-
чанынан олоролот. Любланыт Ойрол 1993 сыллаахха
"Мылдарааы" соххока сүһү илтигитэр бэлэчү үлэни
сүлүнэн бытисит, харахтарынан хайаһан, сүрэхтэри-
ни сүбүлэһиһал буолубутара. Ойтоһа Иланыт Андрей,
Алена, Саһа, Егорка, Маһа, Арсен, Алена, Вера
диз күүтө көрүт күндү чыгыахтарыт улаатыһаар
сыллаах күнүтө түбүтүрүлөт. Улахан уоллара VII кы-
лааска үөрөнөт, кыралара бэлэ-суоһи иэни састаах кит-

агынн С.А.Новгородов аарышларыгар кытган улууска э-
с эиствэлэх Ыйыл Ёгорка "Дьэдьэн - эиттэх үүтэйдн"
дизн дакылаат суруйан оокуола ийион Ыыттылар
"Саһарга саас аарышларыгар" ситиһилэохтох кытыан
Андрей А.А.Каргузов техиический курулуогаар дьарык-
тавар.2006 сыллаахха республиканской научно-техниче-
ской айар улэ конкурсулар кытган, конструкторынан ик-
кис эиствэи Ыйан кылыттарэх 2006-2007 сс. үөрөх дьы-
лын түмүгүнэн педагогический улэ ветерана, П.А.Ойу-
нускай бирисийэ лауреата, улуус Воюуоттаах граждана
И.М.Павлов Грана Ийишлар улахан уолларыгар
Андрейга аналмгыта. Кырачааннарыан ийэлэх ага дьэ-
гэр олорон көрөллэр. Ол оруну дьэи сахалыы төрөспүттөн
тэйиштинэ көрүү-иэттэи буоллаа. Араллах ийэ оруну бор-
бугун көтөдүөр дьэри дьэиэр олорон бэйэ иэттэдиэ, олох-
хо уйуктаах буолар дьэи саһалтаахтар. Кырдык даһаны,
биһэргэ төрөбүттэр бэйэ-бэйэлэрин көрөллэр,
көмөлөсүһэллэр эбит.

Төргөшүүтгээр найр эрдэстэртитэн үлэлснэ, тулурдаах, дуулуурдаах буолу үөрэтэллэрэ норуошут педагогиката буоллар. Чуолан улахан уол хайа да үлэттэн толлубут, бырааттарын, бальстарын икөлээбэр үгүтүйдэ көрөр-нестэр, дьинэр көмөлөөһөр эбит. Уолаттар муусмас үлэттэр номтуо хэмэ дьонго буолан эрэллэр. Бэйэлэрэ көрөр-нестэр кулааннарынан от-мас тизбэллэр. Кэпэх хайаайыстыбаларыгар ынах сүлүү, сибинньэ, куурусса көрөллөр.

Сайлан аайга бары бэлгэргэ сайылыстарылар тахсан оттуулар, сир астылылар, дуоһуйа сыяныаллар. Саамай себүлүүр, үлүһүбэр дыарыстара - күөһүнэ, состорооннь-омот батыһааһын. Сыппата сайын Амха эбэр киирэн бадыһыларга күөхүтөөһүн. Байа булдуң таһаараат, тута сибиһэйдэ астаан сиригэн ордул туюх баар буолуой! Адылара уолаттарын тобиэ-тэһгэ батыһааннара сылдан куобахтыһарга, куестуурга, тыа олоһун араас мьыһырылар үһүйэр, үсөтөтө.

Эдэрхалагита Андрей Андреевич дэмж кэргэн тулшар
тутааги, дурдита-хаххита Өр кэмнэ тутууи, совхозка

Илэрх ыал Ишынсир

сөрүүхнүг хөрүүтүгээр уламзсэбт. Билигийн даганы "Мын-
дарайы" ТХПК тейүү уламзга, итгэнээ "Тусрахшан"
уһуһаан бастаг кочетара. Ылалтисгэ Любова Егоровна ос-
куоланы бүтэрээт кэртэн тахсан өрлөрүн интэр-үөрөтөр
мөхкөөрүгээр сылдэр. Элбөх өр интэ буолар сын-
даһыннаах түбүгүн таба сыналан республикабыт
Президеи В.А.Штыров 2005 сылаахха эдэр ийэр "Ма-
теринскэ слава" үрдүк ааты интэрбэтэ. Люба өсө оскуо-
лар сылдан Дирингэ өрүг ууттан быһаан "Спасение
утоахкырх" дэж наһараадаламыта кини хорсун санаа-
лаадын тусулуур Билигийн кырыымчык, уустук олоххо
албх өрүкнүү эмээ туһунан хорсун санаа дин саньабын

Бидлэрийн сайн: Тус хангайны бичигтэй мөнхлөгдсөн тугуугаа холбогдох ажиллагааг (Объединенная дирекция строительства Министерства сельского хозяйства) зохих орлоог бэлд хяналтын таа өгдөг, дүгнэ тугуугаар кредит ашиглан төмөрлөгт. Орон бичигтэй (Министерство сельского хозяйства) тугуугаар кредит, санга дүгнэ кириэри сүлдлэллэр. Орон кредит илэргэ төмөрлөгт тус хангайны бичигтэй мөнхлөгдсөн тугуугаа зохих орлоог, олохгоо дүгнэ тугуугаа зохих тугуугаа зохих.

Ийн бүрдүг Мылдараайыга өссө да үгүс уратыг нэгдэ-
лгэн дээрлэснэах, бөгө турунгаах элбэх үгтүс-мал-
ды-мал үөрүн-хотон дымэ кэргэн сыйын көрсөн.

Александра ВАСИЛЬЕВА,
Мындырзайы.

БЭРГЭН

Эр дьонго ололох болохо

Эр киһи дьуэ кэргэн
Эрэллээх эркин!
Эр-хорсун санаата
Эрэллээх түтүүтэ
Элдэги оңоруо,
Үгүһү дьһаарыа!

СУЛБАЧЧЫТТАН БЫЫСТАПКА КУЧУММЭР

Арыах хонуктаагыга тох-сунууга биэр үтүө сарсыарда радио-суруналыыс Светлана Лыткина кэрэ-бэллэ куолаһа чааарыйыта. Үгэс курдук киһи айар куттаах, талааннаах тарбахтаах ыалы Сулбаччыттан булан сырдаппыта. Ол Рязанский Николай Николаевич дэи аҕалаах, Екатерина Филиппова дэи ийэлээх, 4 оҕолох ыаллар тустарынан этэ. Киһилэр тустарынан сийилин биллиниэрдэххэ ыал ара баһылыга тыа сириин холустага үйэтитэр уруһуйдуот киһи. Төрдө-ууһа кулуба А. П. Рязанскийтан саҕаланар. Аҕата Кэтириис ыаньыксыт улахан уола Николай Афанасьевич Рязанский дэи Сулбаччы културнай олохун илпири-саҕалар кулууп сөбүдүсэиэ киһи бэртээхэй мас ууһа уонна худуһунньук этэ. Ийэтэ Чурапчы Одьуллуунун эдэр ыаньыксыт кыһа Елена Григорьевна Старостина этэ. Киһи сыныалаһар Сулбаччыга ыал буолан олохтор аҕаһыгар Анна Григорьевна Капитанова-Старостинага кириэр үгэстээгэ. Ону Николай Рязанский таба көрөн, биллһэн барбыттар.

1958 с. эдэр дьон дьоллорун холбоон ыал буолбуттара. Утуу-субуу 5 оҕоломмуттара. 4 кыыска соҕотох уол Коля Амма алыһаах айылытын туона-тыгар күөлэһийэн үөскээбитэ. Онуоха эби оскуолатаагы сылларыгар биолог учуутал Н. Е. Ефремова уолчаан айылыгар тардыһылытын күүһүрдөн биэрбитэ. Итинтэн төрүттэн Коля Рязанский харабынан хайраа-быһын, дууһата кэйбигин ба-рытын кумаарыга ойуунан тигэр идэлэммитэ. Онуоҕор армияга сулууспалыы сыл-дьан дьонугар сурутун онугар откупкага ойуу түһөрөн ы-тара. Аҕалара эрдэ өлөн ха-лаан, Коля эдмийдэрин курдук үлэни илтиллибитэ.

Харытын күүһүнэн ыаньыксыттан 5 оҕотун соҕотон иитэр-аһатар, таҥынарар, үөрэттэрэр ангардас хаалбыт Елена Григорьевнага оҕолоро кынат буола түспүттөрө, 6-7 саастарыттан ыаньыксыттан барбыттара. Иннэ тынан ийэлэрэ 4 уорданаах аатыр-быт М. Кутуков ыаньыксыты кытта эгил-тэҥил үрүн илгэни дэбилитэрэ, ыччаттарга на-ставниктыра, хайдала сый-

дыбыта. Коля дарыны сүһү үлэтигэр сыстаҕаһа "Мичил" ыҥыт-комсомольскай коллек-тивыгар 3 сыл сүһүгэ үлэлэ-битэ. Ити сылдан 1984 сылла-ахха Мырылаттан төрүттээх Е. Ф. Кронникованы көрсөн ыал буолбута. Вирдэстэрэ оскуо-лаа, иннэ дөһөдүк айыһы-ылаахтык үлэлэбигэрэ. Ик-киэн да айар куттара ий-дэһинэ уруһуйдуу, оҕоро-тута, илгэһэ сылдьыбыттар. Ийэ-лээх балтыгар 2 саҕа дьэни тутан биэрэн Елена Григорьев-на бочуоттаах сыныалаһа оҕолорун бэлэмнээр олохтор кы-ахтамыта.

Николай Николаевич тула-лыр эйгэтин хоодуот үлэһит дьонуттан саҕалаан олох биһирэмнээх көстүүлэригэр, кыылга-сүөлгэ тигиэс холу-стага дьүһүйөн, талааннаахтык айарын Амма сөргөх дьон та-ба көрөннөр, киһи эйгэ бил-лиһинэрэ таһааран барбыт-тара. Бастаан улуус иһигэр, салгы республика дьүүлүгэр таһаарбыттар. 1998 с. Дьокуу-скайга норуот айымньытын дьэһити "Уран" саалатыгар ай-ымньыларын быыстапкалаа-бытыгар саха народнай ху-

дуһунньуга Т. А. Степанов: "Солуһа да үөрө да көрдүм. Солуһу дьом - анал үөрө суох киһи улахан талаанттан, үөрдүм - норуот талаана мунура суоһуттан", - дэи сы-ана быһыта. Онтон "Ургал" арт-галерея директора Ю. Спиридонов: "Талааннаах киһи эбит. Улахан холустага тахсан эрэр үчүгэй", - дэбигэ. Уонна: "Самодельнай, идэ-тийбит худуһунньуктар дэи араары сөччөтө суох. Арыа дойдуларга итинник араарба-тар", - дэбигэ.

Кыайыа 60 сыллаах үбүлүбүгэр Николай Рязан-ский икки үлэтин "Салют, По-беда" дэи фестивалыга идэһин Хабаровскайга Бүтүн Россия-таагы таһыаһа туруорбутта-рыгар лауреат аата инэрилли-битэ.

Итинник сыналааһынар-тан кынаттаан тыа сириин ойу-уан тойуксуга биллэн-көстөн барбыта. Юлия Ходулова ху-дуһунньук дьэһитигэр-уотугар кэлэ сылдьыбыта уонна Нико-лай Николаевичи оҕо "масте-ревой" эбит дэи уран уус буо-ларын хайраабыта. Тэригэлэр саҕастарынан мизбэл оҕоро-

рун, кэргэнинин оҕолорун дьоллорун көбүтэллэрин хайраабыта. Оскуолаа Леноч-калаах Женья үтүкүүлүүллэ-рин, кыралара Коля республи-катаагы экологическай кон-курса уруһуйдаан бастаабы-тын хайраабыта. Грешияа пу-тевианаан бэллэстэммитин ый-быта.

Дэи ити курдук аҕаларын удьуордаабыт Рязанскийдар тыа ыалын сиэринэн оҕолорун ииттэри, үөрэттэри хайаай-ыстыбаларын түбүгүн быһыгар аһа-тута, кэрэ угуһа олохтор. Худуһуннь-ук дьэһитэ Саргылана Никола-евна эмнэ талааннаах уруһуй учуутала. Иккиэн үүнэр көлүөнэни сырдыкка угуһа, дойдута тапталы инэрэ, түбүгүрө аһа-тута үлэһиттэр. Бу күнүгэр А. П. Мухалов аа-тынан быыстапка галереяга-гар худуһунньук Николай Рязанский хартыһаларын быыстапкага аһыллан үлэ-лээгэ. Онуо кэлэн көрөөрүн, кэрэхсэрин, санаа атастаһа-рын.

С. СТАРОСТИН,
үлэ, тыыл ветерана.

Мань туһан

МИЭБЭЛИ ӨРӨМҮӨННӨННЭЭНИН

Эриллэн кириэр атахтаах мизбэл атага чаастатык айгырааччы. Онуоха айгыраабыт гайкалы тардар эби-лик биһигэни эрийтэн киллэрэн хамсаабат оҕоруохха сөп.

Табууретка мас атахтары биһигэлэрэ тулланна-атааһына икки миллиметрээх сэбирдизигэ биһигэни дьөлү үүттэһэр, ол кэнигэ биһигэни сийимини сыбаан баран онугар угуллар уонна тоһоҕлоон кэ-биһиллэр.

Мас көбүлүн плиткатыттан онһуллубут мизбэл аана үгүстүк араһсааччы. Ону бу курдук өрөмүөнүгөххэ сөп: сурууп угуллар хайааһын 8 мм диаметрдаах тына сэбирдизтээн баран онно сийимнэ-эх мас бөһү угуллар уонна суоруу эрийтэн киллэ-риллэр.

Мизбэл бүрүһүнүн уларытар уустуга суох. Аан бастаан тоһоҕолору утуу-субуу чыскаан турута тар-дылар уонна бүрүдэһинин ыһыллар. Ол кэнигэ би-

мизбэл быһыын үчүгэйдик ыраастаһыллар.

Мизбэл бүрүдэһинин аһыгар моткаль (чараас бу-олан баран дордоххой кумааһынай танас) биһигэр аһы матырыяал алдыаммыт буоллаһына, ону чараас ты-нан баран бөҕө танасһынан абыраһаһыллар. Ол кэ-нигэ биһигэни эрийтэн киллэрэн онугар саҕаны кыры-ыһыллар, онуоха танас сааһын туора-маары быһаахха сабы батһыһыны көнөтүк быһыллар. Кириэһилэ-ри уонна олоһостору бүрүһүгэ олоһо онно кыгы-ларын, көнө сап устатын батһыһыны ууруллуохта-ах, оттон дьыбааны биһигэр тахтаны бүрүһүгэ-уста-тын хоту.

Танас ойуута биһигэр балаһата мизбэлэ олох сим-метричнэй, холобур, кириэһилэрэ биһигэр олоһоко ойуу сүрүн чааһа биһигэр сүрүн балаһата куруутун олоһоко ойонорун биһигэр олоһун ортоугар буолуохта-ах. Дьыбааны да, тахтаны да иннэ уһаты өрүтөрүт-тэн саҕалаан бүрүһүгөххэ наада. Онуоха матырыяал

кыгыһытын 1,5-2 см иһирдэ бүк тутуллар. Тоһоҕолору бэйэ-бэйэ-лэригэ 4-5 см ыраах тына саа-ыһыллар. Тоһоҕо уруксуу үккэ түбө-сөтүн курдук суоттаныһахтаах.

Иннэ кыгыһыны сааһын бүтэ-рэн баран, матырыяалы бүрүһүлэр мизбэл үрдүгэр үчүгэйдик көһөрү тардыһах-таах уонна кэтэх өртүн сааһыллар. Онуоха тоһоҕону бүтүнүгүн ба-тары сааһыһаахха, чэпчэкитик туура тардылар тына сороһун эрө сааһыахха. Кэниги кыгыһыны са-айага матырыяалы эмнэ иһир-дэ дэһи бүк тутуллар. Дэи ити кэнигэ биһигэр ханһаары-мунһаары барбат курдук тына көһөрө-көһөрө матырыяалы тардыла-ан бөрүлэр, тоһоҕолору улары-та уларыта сааһыллар.

Онтон ойорос өрүттэригэ би-ирдэстэрин сааһыллар. Онуоха бүрүдэһинэ туора мыччыһа-тар үөскээбэттэрин кэтэһи көрүлүөхтээх. Мунһуларга ма-тырыяалы бэйэ-бэйэлэригэр тэһэһи ууруллуохтаах, маты-рыяал уһуларын икки өртүгэ тардылаан бөрүлүөхтээх.

Бүрүһүн таба бүрүлүбүтүн

уонна балаһа кытаанахтык тардыһыһытын билэн баран тоһоҕолору матырыяалга маарынньыр дьүһүннээх аһаһаах быанан (мизбэлэ) эбэтэр бэйэ-тигэ биһигэр ордурут таһаастан лизинтэ кырыһан икки өртүлэригэ 1-1,5 см иһирдэ бүк тутан сааһыахха на-ада. Ол лизинтэ мас сийимини сыһыларар орду.

Сыһаһа мизбэл, хоско быһыын көтүппэһэ эрө, көбүөрү тэһир тэһинэн үчүгэйдик ыраастаахха сөп. Аһын ыһаа. Сыһаа мыһаһаах ууга тирээккэни иһигэ баран ыһыллар уонна мизбэл бүрүдэһини ыраастаһыллар, ол кэнигэ биһигэр кураһах тирээккэни согуллар.

ДЬИЭНИ ИТИТИИ

Чааһынай дьэ итигэр систэмэһи бачотар куру-угун уу кутан биэрэргэ тийиһилээччи. Онуоха бачок-ка 20-30 тиссыһа арыһын куттаахха, арыһа чараас араҕата уу паар буолан тахсарын мэхэйди, онон уу көбүрээһинэ кыһыла, тохтуо даһына.

Дьэ итигэ кириэр ааны үргүйбэт тына оноруу улахан суолталаах. Аан уонна аан холуода-тын икки ардыһаагы хайааһы алтэка эрэхинэ ту-рууһаһына көмөһүн буолуоххэ сөп. Турууһаны холуода ааныгар кыра тоһоҕон сааһыллар. Хайаһа киһи буоллаһына биһигэр турууһаны холуода чанчы-тар, аһыһа аһа сааһыахха наада.

Финнэр "Конверт" дэи фирмалара дьэ итигэ-тэргэ оҕо манһык субаллар. Радиолар кэһиллэ-ритэр флэһканы сыһыаран "экран" оҕордоххо хоско бөрүлэр ити 20 быһаһыан үрдүүр.

"Конверт" аһын субага. Муостаны дьэ итигэ-ри линолеумуур буоллаахха, ол аһыгар суу буолар кумаары 4 хос уурууһа. Ол кумаарылар икки ар-дыһаары үөскээбит салһын "ырбааһыга" итинни таһаары, тыһыһыны көһөһиэ суоҕа.

Түһүк арааматтын хайааһын ханһаһынан хайар куһаһына суох. Ханһаһы ханһы курдук буола сыһаар дири сийирдиллэр уонна онон хайаһастары бары-тын хайан кэһиллэр. Куурбут ханһаһа кумаарыга тыһыһы салһыны көһөһөт. Саас арааманы аһаахха кумаары бөһтэ түһөн хаалар.

ХАРДЫЫ

ЫЧАККА

аналлаах

балаһа

КЭРЭ КУОЛАСТААХ ЫЫТААЧЧЫ

Бүтүн ычакка аналлаах балаһабытыгар ыалдьышпыт "Сардана" радио ди-джей кыһа Дойдууна Чурапчыбыт олохтоохторо, радио истээччилэрэ бука Дойдуунаны интэриэһиргиллэрэ буолуо. Онон бу кэрэ, сааскы маннайгы бырааһынньыгынан сибээстээн Чурапчыбыт биһир кэрэчээн кыһын-Дойдуунаны биллиһинирэбит.

НГ: Бастатан туран эйигин бу үүмүт сааскы маннайгы бырааһынньыгынан ээрдэлиһин! Биһиги аарааччыларбытыгар кыратык бэйэргэ тускуна сөһөргө.

АМ: Мин аатым Айтилина Макарова диэн "Сардана" радиода ди-джейинан үлэлиһин. Чурапчы 2 №-дээх оскулатын 2007 сыллаахха бүтэриһтүм. Бэйэм Чурапчы нэһилиэгэр олорбун, дьомсум, дордотторум бары манча бааллар.

НГ: Эйигин радио истээччилэрэ бары Дойдууна дьэн аатынан билэллэр. Тоҕо эн бу радиода үлэлиһиргэр Дойдууна дьэн псевдонимы таллаһыт?

АМ: Бэйэм дойдум Чурапчы, Чурапчыбыт олус дьэн таптыбын, ол иһин мин үлэлиһиргэр бу ааты талбытым.

НГ: Радиода хаһаантыгтан үлэлиһит?

АМ: "Сардана" радиода 9-с кылаасан сагалан үлэлиһин. Манча ди-джей наадатын биллэрини истэн биллэтиһим уонна гута кэлэн холоһон көрбүтүм, хоһоон айбытым, ээрдэ суруйбутум. 5 кийиттэн миниги талбыттара. Номнуо үлэлиһ сытдыр ыытааччылар бааллар этэ.

НГ: Радиода үлэлиһиргэн төһө сөбүлүүгүн?

АМ: Мин радионы таһынан өссө такен сулууслатыгар үлэлиһин. Ол эрэн радиода үлэлиһирбэн ордоробун. Үлэм олус интэриэһинэй дии саныыбын.

НГ: Иллэн кэмгэр туту ыһаарыһан ордоробун?

АМ: Мин иллэн кэмгэр кинигэ ааһарбын, интэриэһинэй кинигэлэри көрөрбүн, айылҕа сымнаарбын сөбүлүүбүн.

НГ: Кулун тутар 8 күнүн хайдах атаарааччыгыһыт?

АМ: Бу бырааһынньыкка биһиги дьэ кэргэммитигэр төрөһүтүбүт, балтыбын ыһааччыбын. Онтон дьүөгэлэрбин кытары көрсөн бэлэх бэрсиһээччибит, бэйэ-бэйэбитин ээрдэлэһээччибит. Бу сааскы маннайгы, сырдык бырааһынньык өссө саас кэллэтигэр бэлэстэ дии саныыбын.

НГ: Улууспут бары кэрэ аҥаардарыгар бара санаан.

АМ: Улууспут кэрэ аҥаардарын ээрдэлиһин! Баарыам этэ бары сырдыгы, кэрэни, уохтаах тапталы, дьолу-саргыны! Ону тэнэ истээччилэрбөр (кэрэ аҥаардарга) ээрдэһин тириэрдэһин, "Сардананы" өрүү истиг, сөргөһүн!

Онтон биһиги Дойдуунаны өссө төгүл ээрдэһэн туран үлэтигэр ситиһинилэри баарабыт! Өссө даһаны истээччилэргин кэрэ куолаһынан, кыһаттаах ырыаларынан үөрдэ-көтүтү тураргар!

ЭБЭРДЭ ЭҢИЭХЭ!

Чурапчы улуусун кэрэ аҥаардарын сааскы сырдык бырааһынньыгынан иттигик-истигик ээрдэлиһин! Баарабыт туох баар сир үрдүгэр баар кэрэни-үтүнү, үлэтигэр-бөтүгү туох баар сир үрдүгэр баар ситиһинилэри! Тулаһып чугас үөхкүстүгэр үрдүктөн үрдүк ситиһинилэри! Баа сааһытут, дордотторут куруутун доруобай буолулар. Баа санааларыт туолулар, үөрүүтүт-көтүүтүт өссө үрдүк-көгүтүт турдун, таптаан уонна тапталыт, дьоллоох буолут!

1. Попов Дмитрий Иванович, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулатын профсоюзун председатели.

— Кэргэмим Марфа Ивановна, кыргыттарбын Светлана, Лелана сааскы бырааһынньыгынан иттигик-истигик ээрдэлиһин! Ону тэнэ биһиргэ үлэтигэр кыһагаларбын Чурапчы орто оскулатын кэрэ аҥаардарын ээрдэлиһин баарабын. Санаабыт санааларыт куруутун туола турдулар!

2. Фефанов Алена, Чурапчы орто оскулатын 5 "г" кылааһын үөрэнээччигэ.

— Ийэбэр Марианна Михайловна уонна адыһыбар Алёна ээрдэһин тириэрдэһин. Кыһаах доруобуйаны, туох баар кэрэни!

3. Попов Костя, Чурапчы орто оскулатын 7 "а" кылааһын үөрэнээччигэ.

— Мин бу сааскы бырааһынньыгынан ийэбин мариан Ивановна ээрдэһим этэ. Саха алмаһын курдук кыһаах доруобуйаны, үчүгэй санааны, куруутун үөрэ-көтө сырыт. Ийэ, мин эйигин олус күүскэ таптыбын!!

4. Барашков Ганя, Чурапчы орто оскулатын 10 "г" кылааһын үөрэнээччигэ.

— Ийэбин Ирина Петровна сааскы сырдык бырааһынньыгынан ээрдэлиһин! Үлэтигэр ситиһинилэри, сааскы сайаас санааны, күн сиригэр баар бары кэрэни!!

Белла Лоскина, Манча Божедонова, Ира Максимова, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулатын үөрэнээччилэрэ.

2008 СЫЛ СААҤЫН МОДНАЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРА

Таһырдыа сыһыан, сааскы ылааны күннэр үүнэн кийи аймах таһас ботпурдуһулар төбөтүн сыһыан эрдэ, ордук кэрэ аҥаардар.

Быһытты моданы кыратык сырдатар буоллаха, кэрэ аҥаардарга кыһас трикотажнай былааччылар, тунигалар, кыһас сикхтээх (1/3 сикхтээх) кыһаллар кийилэр. Аксесуардарга мода "бүтэһик халыһыттан" суон курдар, уһун перчаткалар, ууһулары тардыһытыт курдук сааскы бөргөһөлөр (комбиннаах), улахан салтын ачыкылара, улахан размерлаах суумкалар буолаллар.

Атах таһаһыгар ботильоннар, уһун хобулукаах, платформалаах сапожкалар модага кийиллэр.

Бу сыл сааман моднай тенденцията — лакированнай таһас, лакированной аксессуар.

Күүстээх аҥаардарга бу саас чарылхан, сырдык дьүүһүнээх таһаһы ыларга субэлихтэ этэ. Аксесуардарга эмиз улахан ачыкы, атах таһаһыгар уһун остуох саппысы модага кийиллэр.

Ол эрэн, күндү аарааччылар, саамыт кыһабыһа таһас бэйэтигэр барсар буолуохтаах. Кийи олус моднай таһаһас ыһаан баран онтуката бэйэтигэр барсыбат буолулар, кистүүтэ сии биһир сөһүтө суох буолулар биллэр. Онон моданы баттыһаргытыгар кичэллик көрөн-истэн, кэлэн-көрөн, субэлэтэн ыһаахытын наада.

Барытыгыгар өрө көтөрүлүүтүтүт наһааһыһыны, үчүгэй өгүтүгэр уларыһылары баарабын!

Балаһаны бэлэмнээтэ Наталья ГАВРИЛЬЕВА.

а автор тус бэйгээ сүтэр.